

Ishvaragita from Kurmapurana adhyAyAH 1-11

——
ईश्वरगीता कूर्मपुराणे अध्यायाः १-११

——
Document Information

Text title : IshvaragItA kUrmapurANAntargatam

File name : IshvaragItAkUrmaP.itx

Category : gItA, giitaa

Location : doc_giitaa

Transliterated by : sa.wikisource.org

Description-comments : kUrmapurANe uttarabhAge adhyAyAH 1-11

Latest update : August 13, 2022

Send corrections to : sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

August 13, 2022

sanskritdocuments.org

ઈશ્વરગીતા કૂર્મપુરાણે અધ્યાયા: ૧-૧૧

પ્રથમોઽધ્યાયઃ

ઋષય ઊચુઃ ।

ભવતા કથિતઃ સમ્યક્ સર્ગઃ સ્વાયમ્ભુવસ્તતઃ ।

બ્રહ્માણ્ડસ્યાસ્ય વિસ્તારો મન્વન્તરવિનિશ્ચયઃ ॥ ૧.૧ ॥

તન્નેશ્વરેશ્વરો દેવો વર્ણિભિર્ધર્મતત્પરૈઃ ।

જ્ઞાનયોગરતૈર્નિત્યમારાધ્યઃ કથિતસ્ત્વયા ॥ ૧.૨ ॥

તદ્દદાશોષસંસારદુઃખનાશમનુત્તમમ્ ।

જ્ઞાનં બ્રહ્મૈકવિષયં યેન પશ્યેમ તત્પરમ્ ॥ ૧.૩ ॥

ત્વં હિ નારાયણઃ સાક્ષાત્ કૃષ્ણદ્વૈપાયનાત્ પ્રભો ।

અવામાખિલવિજ્ઞાનસ્તત્ત્વાં પૃચ્છામહે પુનઃ ॥ ૧.૪ ॥

શ્રુત્વા મુનીનાં તદ્દાક્યં કૃષ્ણદ્વૈપાયનાત્ પ્રભુમ્ ।

સૂતઃ પૌરાણિકઃ સ્મૃત્વા ભાષિતું હ્યુપચક્રમે ॥ ૧.૫ ॥

અથાસ્મિન્નન્તરે વ્યાસઃ કૃષ્ણદ્વૈપાયનઃ સ્વયમ્ ।

આજગામ મુનિશ્રેષ્ઠા યત્ર સત્રં સમાસતે ॥ ૧.૬ ॥

તં દૃષ્ટ્વા વેદવિદ્વાંસં કાલમેઘસમદ્યુતિમ્ ।

વ્યાસં કમલપત્રાક્ષં પ્રણેમુર્દ્ધિજપુઙ્ગવાઃ ॥ ૧.૭ ॥

પપાત દણ્ડવદ્ભૂમૌ દૃષ્ટ્વાઽસૌ લોમહર્ષણઃ ।

પ્રદક્ષિણીકૃત્ય ગુરું પ્રાઞ્જલિઃ પાર્શ્વગોઽભવત્ ॥ ૧.૮ ॥

પૃષ્ઠાસ્તેઽનામયં વિપ્રાઃ શૌનકાઘા મહામુનિમ્ ।

સમાશ્વાસ્યાસનં તસ્મૈ તદ્યોગ્યં સમકલ્પયન્ ॥ ૧.૯ ॥

અથૈતાનબ્રવીદ્દાક્યં પરાશરસુતઃ પ્રભુઃ ।

કચ્ચિન્ન તપસો હાનિઃ સ્વાધ્યાયસ્ય શ્રુતસ્ય ચ ॥ ૧.૧૦ ॥

ततः स सूतः स्वगुरुं प्रणम्याड मडामुनिम् ।
 ज्ञानं तद्ब्रह्मविषयं मुनीनां वक्तुमर्हसि ॥ १.११ ॥
 धमे छि मुनयः शान्तास्तापसा धर्मतत्पराः ।
 शुश्रूषा जायते येषां वक्तुमर्हसि तत्पतः ॥ १.१२ ॥
 ज्ञानं विमुक्तिर्दं द्रिव्यं यन्मे साक्षात् त्वयोदितम् ।
 मुनीनां व्याहृतं पूर्वं विष्णुना कूर्मरूपिणा ॥ १.१३ ॥
 श्रुत्वा सूतस्य वचनं मुनिः सत्यवतीसुतः ।
 प्रणम्य शिरसा रुद्रं वयः प्राड सुभाषडम् ॥ १.१४ ॥
 व्यास उवाच ।
 वक्ष्ये देवो मडादेवः पृष्टो योगीश्वरैः पुरा ।
 सनत्कुमारप्रमुषैः स स्वयं समभाषत ॥ १.१५ ॥
 सनत्कुमारः सनकस्तथैव च सनन्दनः ।
 अङ्गिरा रुद्रसहितो भृगुः परमधर्मवित् ॥ १.१६ ॥
 कणाडः कपिलो योगी वामदेवो मडामुनिः ।
 शुक्रो वसिष्ठो भगवान् सर्वे संयतमानसाः ॥ १.१७ ॥
 परस्परं विचार्येते संशयाविष्टयेतसः ।
 तमवन्तस्तपो धोरं पुण्ये बदरिकाश्रमे ॥ १.१८ ॥
 अपश्यंस्ते मडायोगमृषिं धर्मसुतं शुचिम् ।
 नारायणमनाधन्तं नरेण सहितं तदा ॥ १.१९ ॥
 संस्तूय विविधैः स्तोत्रैः सर्वे वेदसमुद्भवैः ।
 प्रणोमुर्भुक्तिसंयुक्ता योगिनो योगवित्तमम् ॥ १.२० ॥
 विज्ञाय वाञ्छितं तेषां भगवानपि सर्ववित् ।
 प्राड गम्भीरया वाचा किमर्थं तप्यते तपः ॥ १.२१ ॥
 अब्रुवन् लृष्टमनसो विश्वात्मानं सनातनम् ।
 साक्षान्नारायणं देवमागतं सिद्धिसूयकम् ॥ १.२२ ॥
 वयं संशयमापन्नाः सर्वे वै ब्रह्मवादिनः ।
 भवन्तमेकं शरणं प्रपन्नाः पुरुषोत्तमम् ॥ १.२३ ॥
 त्वं वेत्सि परमं गुड्यं सर्वन्तु भगवानृषिः ।

आकर्ष्य भगवद्भाज्यं देवदेवो जनार्दनः ।
 प्राड देवो मडादेवं प्रसादाभिमुपं स्थितम् ॥ १.३८ ॥
 धमे छि मुनयो देव तापसाः क्षीणकल्पषाः ।
 अब्यागतानां शराणं सम्यग्दर्शनकाङ्क्षिणाम् ॥ १.३९ ॥
 यद्वि प्रसन्नो भगवान् मुनीनां भावितात्मनाम् ।
 सन्निधौ मम तज्ज्ञानं दिव्यं वक्तुमिच्छसि ॥ १.४० ॥
 त्वं छि वेत्सि स्वमात्मानं न ज्यन्थो विद्यते शिव ।
 ततस्त्वमात्मानाऽऽत्मानं मुनीन्द्रेभ्यः प्रदर्शय ॥ १.४१ ॥
 अवेवमुक्त्वा लृषीकेशः प्रोवाच मुनिपुङ्गवान् ।
 प्रदर्शयन् योगसिद्धिं निरीक्ष्य वृषभध्वजम् ॥ १.४२ ॥
 सन्दर्शनान्मडेशस्य शङ्करस्याथ शूलिनः ।
 कृतार्थं स्वयमात्मानं ज्ञातुमर्हथ तत्त्वतः ॥ १.४३ ॥
 द्रष्टुमर्हथ विश्वेशं प्रत्यक्षं पुरतः स्थितम् ।
 ममैव सन्निधावेव यथावद्भक्तुमीश्वरः ॥ १.४४ ॥
 निशम्य विष्णोर्वचनं प्राणम्य वृषभध्वजम् ।
 सनत्कुमारप्रमुखाः पृच्छन्ति स्म मडेश्वरम् ॥ १.४५ ॥
 अथास्मिन्नन्तरे दिव्यमासनं विमलं शिवम् ।
 डिमध्ययिन्त्यं गगनादीश्वरार्थं समुद्भौ ॥ १.४६ ॥
 तत्राससाद योगात्मा विष्णुना सड विश्वकृत् ।
 तेजसा पूरयन् विश्वं भाति देवो मडेश्वरः ॥ १.४७ ॥
 ततो देवादिदेवेशं शङ्करं ब्रह्मवादिनः ।
 विभ्राजमानं विमले तस्मिन् ददृशुरासने ॥ १.४८ ॥
 यं प्रपश्यन्ति योगस्थाः स्वात्मन्यात्मानमीश्वरम् ।
 अनन्यतेजसं शान्तं शिवं ददृशिरे डिल ॥ १.४९ ॥
 यतः प्रसूतिर्भूतानां यत्रैतत् प्रविलीयते ।
 तमासनस्थं भूतानामीशं ददृशिरे डिल ॥ १.५० ॥
 यदन्तरा सर्वमेतद्यतोऽभिन्नमिदं जगत् ।
 सवासुदेवमासीनं तमीशं ददृशुः डिल ॥ १.५१ ॥

પ્રોવાચ પૃષ્ઠો ભગવાન્ મુનીનાં પરમેશ્વરઃ ।
 નિરીક્ષ્ય પુણ્ડરીકાક્ષં સ્વાત્મયોગમનુત્તમમ્ ॥ ૧.૫૨ ॥
 તચ્છણ્ણુધ્વં યથાન્યાયમુચ્યમાનં મયાડનઘાઃ ।
 પ્રશાન્તમાનસાઃ સર્વે જ્ઞાનમીશ્વરભાષિતમ્ ॥ ૧.૫૩ ॥
 ઇતિ શ્રીકૂર્મપુરાણે ષટ્સાહસ્ર્યાં સંહિતાયામુપરિવિભાગે
 (ઈશ્વરગીતાસુ) પ્રથમોઽધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ

ઈશ્વર ઉવાચ ।
 અવાચ્યમેતદ્વિજ્ઞાનમાત્મગુહ્યં સનાતનમ્ ।
 યન્ન દેવા વિજાનન્તિ યતન્તોઽપિ દ્વિજાતયઃ ॥ ૨.૧ ॥
 ઇદં જ્ઞાનં સમાશ્રિત્ય બ્રહ્મભૂતા દ્વિજોત્તમાઃ ।
 ન સંસારં પ્રપદ્યન્તે પૂર્વેઽપિ બ્રહ્મવાદિનઃ ॥ ૨.૨ ॥
 ગુહ્યાદ્ગુહ્યતમં સાક્ષાદ્ગોપનીયં પ્રચલતઃ ।
 વક્ષ્યે ભક્તિમતામઘ યુષ્માકં બ્રહ્મવાદિનામ્ ॥ ૨.૩ ॥
 આત્માયં કેવલઃ સ્વચ્છઃ શુદ્ધઃ સૂક્ષ્મઃ સનાતનઃ ।
 અસ્તિ સર્વાન્તરઃ સાક્ષાચ્ચિન્માત્રસ્તમસઃ પરઃ ॥ ૨.૪ ॥
 સોઽન્તર્યામી સ પુરુષઃ સ પ્રાણઃ સ મહેશ્વરઃ ।
 સ કાલોઽત્ર તદવ્યક્તં સ એવેદમિતિ શ્રુતિઃ ॥ ૨.૫ ॥
 અસ્માદ્વિજાયતે વિશ્વમત્રૈવ પ્રવિલીયતે ।
 સ માયી માયયા બદ્ધઃ કરોતિ વિવિધાસ્તનૂઃ ॥ ૨.૬ ॥
 ન ચાપ્યયં સંસરતિ ન ચ સંસારમયઃ પ્રભુઃ ।
 નાયં પૃથ્વી ન સલિલં ન તેજઃ પવનો નભઃ ॥ ૨.૭ ॥
 ન પ્રાણો ન મનોઽવ્યક્તં ન શબ્દઃ સ્પર્શ એવ ચ ।
 ન રૂપરસગન્ધાશ્ચ નાહં કર્તા ન વાગપિ ॥ ૨.૮ ॥
 ન પાણિપાદૌ નો પાયુર્ન ચોપસ્થં દ્વિજોત્તમાઃ ।
 ન કર્તા ન ચ ભોક્તા વા ન ચ પ્રકૃતિપૂરુષૌ ॥ ૨.૯ ॥

न माया नैव य प्राणा चैतन्यं परमार्थतः ।
 यथा प्रकाशतमसोः सम्बन्धो नोपपद्यते ॥ २.१० ॥
 तद्द्रष्टव्यं न सम्बन्धः प्रपञ्चपरमात्मनोः ।
 छायातपौ यथा लोके परस्परविलक्षणौ ॥ २.११ ॥
 तद्द्रत् प्रपञ्चपुरुषौ विभिन्नौ परमार्थतः ।
 तथात्मा मलिनोऽसृष्टो विकारी स्यात् स्वभावतः ॥ २.१२ ॥
 नहि तस्य भवेन्मुक्तिर्जन्मान्तरशतैरपि ।
 पश्यन्ति मुनयो युक्ताः स्वात्मानं परमार्थतः ॥ २.१३ ॥
 विकारलीनं निर्दुःखमानन्दान्मनमव्ययम् ।
 अलं कर्त्ता सुभी द्रुभी कृशः स्थूलेति या मतिः ॥ २.१४ ॥
 सा चालङ्कारकर्तृत्वादात्मन्यारोष्यते जनैः ।
 वदन्ति वेदविद्भ्रंशः साक्षिणं प्रकृतेः परम् ॥ २.१५ ॥
 भोक्तारमक्षरं शुद्धं सर्वत्र समवस्थितम् ।
 तस्माद्ज्ञानमूलो हि संसारः सर्वदेहिनाम् ॥ २.१६ ॥
 अज्ञानादन्यथा ज्ञानात् तत्त्वं प्रकृतिसङ्गतम् ।
 नित्योदितं स्वयं ज्योतिः सर्वगः पुरुषः परः ॥ २.१७ ॥
 अलङ्काराविवेकेन कर्त्तारमिति मन्यते ।
 पश्यन्ति ऋषयोऽव्यक्तं नित्यं सदसदात्मकम् ॥ २.१८ ॥
 प्रधानं प्रकृतिं बुद्ध्या कारणं ब्रह्मवादिनः ।
 तेनायं सङ्गतो ह्यात्मा कूटस्थोऽपि निरञ्जनः ॥ २.१९ ॥
 स्वात्मानमक्षरं ब्रह्म नावबुद्ध्येत तत्त्वतः ।
 अनात्मन्यात्मविज्ञानं तस्माद्दुःखं तथेरितम् ॥ २.२० ॥
 रागद्वेषाद्यो दोषाः सर्वे भ्रान्तिनिबन्धनाः ।
 कर्माण्यस्य भवेद्दोषः पुण्यापुण्यमिति स्थितिः ॥ २.२१ ॥
 तद्द्रशाद्येव सर्वेषां सर्वदेहसमुद्भवः ।
 नित्यः सर्वत्रगो ह्यात्मा कूटस्थो दोषवर्जितः ॥ २.२२ ॥
 श्रेयः स भिद्यते शक्त्या मायया न स्वभावतः ।
 तस्माद्द्वैतमेवाहुर्मुनयः परमार्थतः ॥ २.२३ ॥

ભેદો વ્યક્તસ્વભાવેન સા ચ માયાડડત્મસંશ્રયા ।
 યથા હિ ધૂમસમ્પર્કાન્નાકાશો મલિનો ભવેત્ ॥ ૨.૨૪ ॥

અન્તઃકરણજૈભાવૈરાત્મા તદ્ભ્રમ લિપ્યતે ।
 યથા સ્વપ્રભયા ભાતિ કેવલઃ સ્ફુટિકોડમલઃ ॥ ૨.૨૫ ॥

ઉપાધિહીનો વિમલસ્તથૈવાત્મા પ્રકાશતે ।
 જ્ઞાનસ્વરૂપમેવાહુર્જગદેતદ્વિચક્ષણાઃ ॥ ૨.૨૬ ॥

અર્થસ્વરૂપમેવાન્યે પશ્યન્ત્યન્યે કુદૃષ્ટયઃ ।
 કૂટસ્થો નિર્ગુણો વ્યાપી ચૈતન્યાત્મા સ્વભાવતઃ ॥ ૨.૨૭ ॥

દૃશ્યતે હ્યર્થરૂપેણ પુરુષૈર્જ્ઞાનદૃષ્ટિભિઃ ।
 યથા સા લક્ષ્યતે રક્તઃ કેવલઃ સ્ફુટિકો જનૈઃ ॥ ૨.૨૮ ॥

રક્તિકાદ્યુપધાનેન તદ્ભ્રત્ પરમપૂરુષઃ ।
 તસ્માદાત્માડક્ષરઃ શુદ્ધો નિત્યઃ સર્વગતોડવ્યયઃ ॥ ૨.૨૯ ॥

ઉપાસિતવ્યો મન્તવ્યઃ શ્રોતવ્યશ્ચ મુમુક્ષુભિઃ ।
 યદા મનસિ ચૈતન્યં ભાતિ સર્વત્રગં સદા ॥ ૨.૩૦ ॥

યોગિનોડવ્યવધાનેન તદા સમ્પદ્યતે સ્વયમ્ । (યોગિનઃ શ્રદ્ધાનસ્ય)
 યદા સર્વાણિ ભૂતાનિ સ્વાત્મન્યેવાભિપશ્યતિ ॥ ૨.૩૧ ॥

સર્વભૂતેષુ ચાત્માનં બ્રહ્મ સમ્પદ્યતે તદા ।
 યદા સર્વાણિ ભૂતાનિ સમાધિસ્થો ન પશ્યતિ ॥ ૨.૩૨ ॥

એકીભૂતઃ પરેણાસૌ તદા ભવતિ કેવલમ્ ।
 યદા સર્વે પ્રમુચ્યન્તે કામા ચેડસ્ય હૃદિ સ્થિતાઃ ॥ ૨.૩૩ ॥

તદાડસાવમૃતીભૂતઃ ક્ષેમં ગચ્છતિ પણ્ડિતઃ ।
 યદા ભૂતપૃથગભાવમેકસ્થમનુપશ્યતિ ॥ ૨.૩૪ ॥

તત એવ ચ વિસ્તારં બ્રહ્મ સમ્પદ્યતે તદા ।
 યદા પશ્યતિ ચાત્માનં કેવલં પરમાર્થતઃ ॥ ૨.૩૫ ॥

માયામાત્રં જગત્ કૃત્સ્નં તદા ભવતિ નિર્વૃતઃ ॥ ૨.૩૬ ॥

યદા જન્મજરાદુઃખવ્યાધીનામેકભેષજમ્ ।
 કેવલં બ્રહ્મવિજ્ઞાનં જાયતેડસૌ તદા શિવઃ ॥ ૨.૩૭ ॥

यथा नदीनद्या लोके सागरेऽकृतां ययुः ।
 तद्गदात्माऽक्षरेणासौ निष्कलेनैकतां प्रजेत् ॥ २.३८ ॥
 तस्माद्धिज्ञानमेवास्ति न प्रपञ्चो न संसृतिः ।
 अज्ञानेनावृतं लोको विज्ञानं तेन मुच्यति ॥ २.३९ ॥
 तज्ज्ञानं निर्मलं सूक्ष्मं निर्विकल्पं तदव्ययम् ।
 अज्ञानमितरत् सर्वं विज्ञानमिति तन्मतम् ॥ २.४० ॥
 अेतद्भः कथितं साङ्ख्यं भाषितं ज्ञानमुत्तमम् ।
 सर्ववेदान्तसारं हि योगस्तत्रैकचित्ता ॥ २.४१ ॥
 योगात् सञ्जायते ज्ञानं ज्ञानाद्योगः प्रवर्तते ।
 योगज्ञानाभियुक्तस्य नावायं विद्यते क्वचित् ॥ २.४२ ॥
 यदेव योगिनो यान्ति साङ्ख्यैस्तदधिगम्यते ।
 ओकं साङ्ख्यं य योगं य यः पश्यति स तत्त्ववित् ॥ २.४३ ॥
 अन्ये य योगिनो विप्रा अैश्वर्यासक्तयेतसः ।
 भजन्ति तत्र तत्रैव ये यान्ये कुण्डबुद्धयः ॥ २.४४ ॥
 यत्तत् सर्वगतं दिव्यमैश्वर्यमयलं मउत् ।
 ज्ञानयोगाभियुक्तस्तु देहान्ते तदवाप्नुयात् ॥ २.४५ ॥
 अेष आत्माऽडमव्यक्तो मायावी परमेश्वरः ।
 कीर्तितः सर्ववेदेषु सर्वात्मा सर्वतोभुजः ॥ २.४६ ॥
 सर्वकामः सर्वरसः सर्वगन्धोऽजरोऽमरः ।
 सर्वतः पाणिपादोऽडमन्तर्यामी सनातनः ॥ २.४७ ॥
 अपाणिपादो जवनो ग्रीहीता लृष्टि संस्थितः ।
 अयक्षुरपि पश्यामि तथाऽकर्णः शृङ्गोभ्यडम् ॥ २.४८ ॥
 वेदाडं सर्वमेवेदं न मां जानाति कश्चन ।
 प्राडुर्महान्तं पुरुषं मामेकं तत्त्वदर्शिनः ॥ २.४९ ॥
 पश्यन्ति ऋषयो लेतुमात्मनः सूक्ष्मदर्शिनः ।
 निर्गुणामलरूपस्य यत्तदैश्वर्यमुत्तमम् ॥ २.५० ॥
 यन्न देवा विजानन्ति मोहिता मम मायया ।

વક્ષ્યે સમાહિતા યૂયં શૃણુધ્વં બ્રહ્મવાદિનઃ ॥ ૨.૫૧ ॥
 નાહં પ્રશાસ્તા સર્વસ્ય માયાતીતઃ સ્વભાવતઃ ।
 પ્રેરયામિ તથાપીદં કારણં સૂર્યો વિદુઃ ॥ ૨.૫૨ ॥
 યન્મે ગુહ્યતમં દેહં સર્વગં તત્ત્વદર્શિનઃ ।
 પ્રવિષ્ટા મમ સાયુજ્યં લભન્તે યોગિનોઽવ્યયમ્ ॥ ૨.૫૩ ॥
 તેષાં હિ વશમાપન્ના માયા મે વિશ્વરૂપિણી ।
 લભન્તે પરમં શુદ્ધં નિર્વાણં તે મયા સહ ॥ ૨.૫૪ ॥
 ન તેષાં પુનરાવૃત્તિઃ કલ્પકોટિશતૈરપિ ।
 પ્રસાદાન્મમ યોગીન્દ્રા એતદ્દેદાનુશાસનમ્ ॥ ૨.૫૫ ॥
 તત્પુત્રશિષ્યયોગિભ્યો દાતવ્યં બ્રહ્મવાદિભિઃ ।
 મદુક્તમેતદ્દિજ્ઞાનં સાઙ્ખ્યં યોગસમાશ્રયમ્ ॥ ૨.૫૬ ॥
 ઇતિ શ્રીકૂર્મપુરાણે ષટ્સાહસ્ર્યાં સંહિતાયામુપરિવિભાગે
 (ઈશ્વરગીતાસુ) દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ ॥ ૨ ॥

તૃતીયોઽધ્યાયઃ

ઈશ્વર ઉવાચ ।
 અવ્યક્તાદભવત્ કાલઃ પ્રધાન પુરુષઃ પરઃ ।
 તેભ્યઃ સર્વમિદં જાતં તસ્માદ્બ્રહ્મમયં જગત્ ॥ ૩.૧ ॥
 સર્વતઃ પાણિપાદાન્તં સર્વતોઽક્ષિશિરોમુખમ્ ।
 સર્વતઃ શ્રુતિમલ્લોકે સર્વમાવૃત્ય તિષ્ઠતિ ॥ ૩.૨ ॥
 સર્વેન્દ્રિયગુણાભાસં સર્વેન્દ્રિયવિવર્જિતમ્ ।
 સર્વાધારં સદાનન્દમવ્યક્તં દ્વૈતવર્જિતમ્ ॥ ૩.૩ ॥
 સર્વોપમાનરહિતં પ્રમાણાતીતગોચરમ્ ।
 નિર્વિકલ્પં નિરાભાસં સર્વાવાસં પરામૃતમ્ ॥ ૩.૪ ॥
 અભિન્નં ભિન્નસંસ્થાનં શાશ્વતં ધ્રુવમવ્યયમ્ ।
 નિર્ગુણં પરમં વ્યોમ તજ્જ્ઞાનં સૂર્યો વિદુઃ ॥ ૩.૫ ॥
 સ આત્મા સર્વભૂતાનાં સ બાહ્યાભ્યન્તરઃ પરઃ ।
 સોઽહં સર્વત્રગઃ શાન્તો જ્ઞાનાત્મા પરમેશ્વરઃ ॥ ૩.૬ ॥

मया तत्तमिदं विश्वं जगदव्यक्तमूर्तिना ।
मत्स्थानि सर्वभूतानि यस्तं वेद स वेदवित् ॥ ३.७ ॥
प्रधानं पुरुषं यैव तद्भस्तु समुदाहृतम् ।
तयोरनादिरुद्दिष्टः कालः संयोगजः परः ॥ ३.८ ॥
त्रयमेतदनाद्यन्तमव्यक्ते समवस्थितम् ।
तदात्मकं तदन्यत् स्यात् तद्रूपं मामकं विदुः ॥ ३.९ ॥
महदाद्यं विशेषान्तं सम्प्रसूतेऽपिलं जगत् ।
या सा प्रकृतिरुद्दिष्टा भोक्षिनी सर्वदेहिनाम् ॥ ३.१० ॥
पुरुषः प्रकृतिस्थो हि भुङ्क्ते यः प्राकृतान् गुणान् ।
अलङ्कारविमुक्तत्वात् प्रोच्यते पञ्चविंशकः ॥ ३.११ ॥
आद्यो विकारः प्रकृतेर्महानिति च कथ्यते ।
विज्ञातृशक्तिर्विज्ञानात् ष्यलङ्कारस्तदुत्थितः ॥ ३.१२ ॥
अेक अेव महानात्मा सोऽलङ्कारोऽभिधीयते ।
स ज्ञवः सोऽन्तरात्मेति गीयते तत्त्वचिन्तकैः ॥ ३.१३ ॥
तेन वेदयते सर्वं सुभं दुःभं च जन्मसु ।
स विज्ञानात्मकस्तस्य मनः स्थादुपकारकम् ॥ ३.१४ ॥
तेनापि तन्मयस्तस्मात् संसारः पुरुषस्य तु ।
स याविवेकः प्रकृतौ सङ्गात् कालेन सोऽभवत् ॥ ३.१५ ॥
कालः सृजति भूतानि कालः संहरति प्रजाः ।
सर्वे कालस्य वशगा न कालः कस्यचिद्दशे ॥ ३.१६ ॥
सोऽन्तरा सर्वमेवेदं नियच्छति सनातनः ।
प्रोच्यते भगवान् प्राणः सर्वज्ञः पुरुषोत्तमः ॥ ३.१७ ॥
सर्वेन्द्रियेभ्यः परमं मन आहुर्मनीषिणः ।
मनसश्चाप्यलङ्कारमलङ्कारान्महान् परः ॥ ३.१८ ॥
महतः परमव्यक्तमव्यक्तात् पुरुषः परः ।
पुरुषाद्भगवान् प्राणस्तस्य सर्वमिदं जगत् ॥ ३.१९ ॥
प्राणात् परतरं व्योम व्योमातीतोऽग्निरीश्वरः ।

સોડહં બ્રહ્માવ્યયઃ શાન્તો જ્ઞાનાત્મા પરમેશ્વરઃ ।
 નાસ્તિ મત્તઃ પરં ભૂતં માં ચ વિજ્ઞાય મુચ્યતે ॥ ૩.૨૦ ॥

નિત્યં હિ નાસ્તિ જગતિ ભૂતં સ્થાવરજડ્ગમમ્ ।
 ઋતે મામેકમવ્યક્તં વ્યોમરૂપં મહેશ્વરમ્ ॥ ૩.૨૧ ॥

સોડહં સૃજામિ સકલં સંહરામિ સદા જગત્ ।
 માયી માયામયો દેવઃ કાલેન સહ સડ્ગતઃ ॥ ૩.૨૨ ॥

મત્સન્નિધાવેષ કાલઃ કરોતિ સકલં જગત્ ।
 નિયોજયત્યનન્તાત્મા હ્યેતદ્દેદાનુશાસનમ્ ॥ ૩.૨૩ ॥

ઇતિ શ્રીકૂર્મપુરાણે ષટ્સાહસ્ર્યાં સંહિતાયામુપરિવિભાગે
 (ઈશ્વરગીતાસુ) તૃતીયોઽધ્યાયઃ ॥ ૩ ॥

ચતુર્થોઽધ્યાયઃ

ઈશ્વર ઉવાચ ।
 વક્ષ્યે સમાહિતા યૂયં શૃણુધ્વં બ્રહ્મવાદિનઃ ।
 માહાત્મ્યં દેવદેવસ્ય યેને સર્વં પ્રવર્તતે ॥ ૪.૧ ॥

નાહં તપોભિર્વિવિષૈર્ન દાનેન ન ચેજયયા ।
 શક્યો હિ પુરુષૈર્જ્ઞાતુમૃતે ભક્તિમનુત્તમામ્ ॥ ૪.૨ ॥

અહં હિ સર્વભાવાનામન્તસ્તિષ્ઠામિ સર્વગઃ ।
 માં સર્વસાક્ષિણં લોકો ન જાનાતિ મુનીશ્વરાઃ ॥ ૪.૩ ॥

યસ્થાન્તરા સર્વમિદં યો હિ સર્વાન્તકઃ પરઃ ।
 સોડહં ધાતા વિધાતા ચ કાલોઽગ્નિર્વિશ્વતોમુખઃ ॥ ૪.૪ ॥

ન માં પશ્યન્તિ મુનયઃ સર્વે પિતૃદિવૌકસઃ ।
 બ્રહ્મા ચ મનવઃ શકો યે ચાન્યે પ્રથિતૌજસઃ ॥ ૪.૫ ॥

ગૃણન્તિ સતતં વેદા મામેકં પરમેશ્વરમ્ ।
 યજન્તિ વિવિષૈરગ્નિં બ્રાહ્મણા વૈદિકૈર્મખૈઃ ॥ ૪.૬ ॥

સર્વે લોકા નમસ્યન્તિ બ્રહ્મા લોકપિતામહઃ ।
 ધ્યાયન્તિ યોગિનો દેવં ભૂતાધિપતિમીશ્વરમ્ ॥ ૪.૭ ॥

અહં હિ સર્વલવિષાં ભોક્તા ચૈવ ફલપ્રદઃ ।

सर्वदेवतनुर्भूत्वा सर्वात्मा सर्वसम्प्लुतः ॥ ४.८ ॥
 मां पश्यन्तीह विद्वांसो धार्मिका वेदवादिनः ।
 तेषां सन्निहितो नित्यं ये भक्त्या मामुपासते ॥ ४.९ ॥
 ब्राह्मणाः क्षत्रिया वैश्या धार्मिका मामुपासते ।
 तेषां ददामि तत् स्थानमानन्दं परमं पदम् ॥ ४.१० ॥
 अन्येऽपि ये स्वधर्मस्थाः शूद्राद्या नीयजतयः ।
 भक्तिमन्तः प्रमुच्यन्ते कालेन मयि सङ्गताः ॥ ४.११ ॥
 न मद्भक्ता विनश्यन्ति मद्भक्ता वीतकल्मषाः ।
 आदावेव प्रतिज्ञातं न मे भक्तः प्राणश्रयति ॥ ४.१२ ॥
 यो वै निन्दति तं मूढो देवदेवं स निन्दति ।
 यो हि पूजयते भक्त्या स पूजयति मां सदा ॥ ४.१३ ॥
 पत्रं पुष्पं फलं तोयं मदारधनकारणात् ।
 यो मे ददाति नियतं स मे भक्तः प्रियो मतः ॥ ४.१४ ॥
 अहं हि जगतामाद्यै ब्रह्मणो परमेष्ठिनम् ।
 विदधौ दत्तवान् वेदानशेषानात्मनिः सूतान् ॥ ४.१५ ॥
 अहमेव हि सर्वेषां योगिनां गुरुव्ययः ।
 धार्मिकाणां य गोमासहं निहन्ता वेदविद्धिषाम् ॥ ४.१६ ॥
 अहं वै सर्वसंसारान्भोयको योगिनामिह ।
 संसारलेतुरेवाहं सर्वसंसारवर्जितः ॥ ४.१७ ॥
 अहमेव हि संहर्ता संस्रष्टा परिपालकः ।
 मायावी मामीका शक्तिर्माया लोकविमोहिनी ॥ ४.१८ ॥
 ममैव य परा शक्तिर्या सा विद्येति गीयते ।
 नाशयामि य तां मायां योगिनां हृदि संस्थितः ॥ ४.१९ ॥
 अहं हि सर्वशक्तीनां प्रवर्तकनिवर्तकः ।
 आधारभूतः सर्वासां निधानममृतस्य य ॥ ४.२० ॥
 अेका सर्वान्तरा शक्तिः करोति विविधं जगत् ।
 आस्थाय ब्रह्मणो रूपं मन्मथी मद्यिष्ठिता ॥ ४.२१ ॥

અન્યા ચ શક્તિર્વિપુલા સંસ્થાપયતિ મે જગત્ ।
 ભૂત્વા નારાયણોડનન્તો જગન્નાથો જગન્મયઃ ॥ ૪.૨૨ ॥
 તૃતીયા મહતી શક્તિર્નિહન્તિ સકલં જગત્ ।
 તામસી મે સમાખ્યાતા કાલાખ્યા રુદ્રરૂપિણી ॥ ૪.૨૩ ॥
 ધ્યાનેન માં પ્રપશ્યન્તિ કેચિજ્ઞાનેન ચાપરે ।
 અપરે ભક્તિયોગેન કર્મયોગેન ચાપરે ॥ ૪.૨૪ ॥
 સર્વેષામેવ ભક્તાનામિષ્ટઃ પ્રિયતમો મમ ।
 યો હિ જ્ઞાનેન માં નિત્યમારાધયતિ નાન્યથા ॥ ૪.૨૫ ॥
 અન્યે ચ હરયે ભક્તા મદારાધનકાઙ્ક્ષિણઃ ।
 તેડપિ માં પ્રાપ્નુવન્ત્યેવ નાવર્તન્તે ચ વૈ પુનઃ ॥ ૪.૨૬ ॥
 મયા તતમિદં કૃત્સનં પ્રધાનપુરુષાત્મકમ્ ।
 મય્યેવ સંસ્થિતં ચિત્તં મયા સમ્પ્રેર્યતે જગત્ ॥ ૪.૨૭ ॥
 નાહં પ્રેરયિતા વિપ્રાઃ પરમં યોગમાશ્રિતઃ ।
 પ્રેરયામિ જગત્કૃત્સનમેતદ્ધો વેદ સોડમૃતઃ ॥ ૪.૨૮ ॥
 પશ્યામ્યશેષમેવેદં વર્તમાનં સ્વભાવતઃ ।
 કરોતિ કાલો ભગવાન્ મહાયોગેશ્વરઃ સ્વયમ્ ॥ ૪.૨૯ ॥
 યોગઃ સમ્પ્રોચ્યતે યોગી માયી શાસ્ત્રેષુ સૂરિભિઃ ।
 યોગેશ્વરોડસૌ ભગવાન્ મહાદેવો મહાન્ પ્રભુઃ ॥ ૪.૩૦ ॥
 મહત્ત્વં સર્વતત્ત્વાનાં વરત્વાત્ પરમેષ્ઠિનઃ ।
 પ્રોચ્યતે ભગવાન્ બ્રહ્મા મહાન્ બ્રહ્મમયોડમલઃ ॥ ૪.૩૧ ॥
 યો મામેવં વિજનાતિ મહાયોગેશ્વરેશ્વરમ્ ।
 સોડવિકલ્પેન યોગેન યુજ્યતે નાત્ર સંશયઃ ॥ ૪.૩૨ ॥
 સોડહં પ્રેરયિતા દેવઃ પરમાનન્દમાશ્રિતઃ ।
 નૃત્યામિ યોગી સતતં ચસ્તદ્દેદ સ વેદવિત્ ॥ ૪.૩૩ ॥
 ઇતિ ગુહ્યતમં જ્ઞાનં સર્વવેદેષુ નિષ્ઠિતમ્ ।
 પ્રસન્નચેતસે દેયં ધાર્મિકાયાહિતાગ્નયે ॥ ૪.૩૪ ॥
 ઇતિ શ્રીકૂર્મપુરાણે ષટ્સાહસ્ર્યાં સંહિતાયામુપરિવિભાગે
 (ઈશ્વરગીતાસુ) ચતુર્થોડધ્યાયઃ ॥ ૪ ॥

પઞ્ચમોઽધ્યાયઃ

વ્યાસ ઉવાચ ।
 એતાવદુક્ત્વા ભગવાન્ યોગિનાં પરમેશ્વરઃ ।
 નનર્ત્ત પરમં ભાવમૈશ્વરં સમ્પ્રદર્શયન્ ॥ ૫.૧ ॥
 તં તે દદૃશુરીશાનં તેજસાં પરમં નિધિમ્ ।
 નૃત્યમાનં મહાદેવં વિષ્ણુના ગગનેઽમલે ॥ ૫.૨ ॥
 યં વિદુર્યોગતત્ત્વજ્ઞા યોગિનો યતમાનસાઃ ।
 તમીશં સર્વભૂતાનામાકાશે દદૃશુઃ કિલ ॥ ૫.૩ ॥
 યસ્ય માયામયં સર્વં યેનેદં પ્રેર્યતે જગત્ ।
 નૃત્યમાનઃ સ્વયં વિપ્રૈર્વિશ્વેશઃ ખલુ દૃશ્યતે ॥ ૫.૪ ॥
 યત્ પાદપદ્મજં સ્મૃત્વા પુરુષોઽજ્ઞાનજં ભયમ્ ।
 જહાતિ નૃત્યમાનં તં ભૂતેશં દદૃશુઃ કિલ ॥ ૫.૫ ॥
 યં વિનિદ્રા જિતશ્ચાસાઃ શાન્તા ભક્તિસમન્વિતાઃ ।
 જયોતિર્મયં પ્રપશ્યન્તિ સ યોગી દૃશ્યતે કિલ ॥ ૫.૬ ॥
 યોઽજ્ઞાનાન્મોચયેત્ ક્ષિપ્રં પ્રસન્નો ભક્તવત્સલઃ ।
 તમેવ મોચનં રુદ્રમાકાશે દદૃશુઃ પરમ્ ॥ ૫.૭ ॥
 સહસ્રશિરસં દેવં સહસ્રચરણાકૃતિમ્ ।
 સહસ્રબાહું જટિલં ચન્દ્રાર્ધકૃતશોખરમ્ ॥ ૫.૮ ॥
 વસાનં ચર્મ વૈયાઘ્રં શૂલાસક્તમહાકરમ્ ।
 દણ્ડપાણિં ત્રયીનેત્રં સૂર્યસોમાગ્નિલોચનમ્ ॥ ૫.૯ ॥
 બ્રહ્માણં તેજસા સ્વેન સર્વમાવૃત્ય ચ સ્થિતમ્ ।
 દંટાકરાલં દુર્ઘર્ષં સૂર્યકોટિસમપ્રભમ્ ॥ ૫.૧૦ ॥
 આણ્ડસ્થં ચાણ્ડબાહ્યસ્થં બાહ્યમભ્યન્તરં પરમ્ ।
 સૃજન્તમનલજ્વાલં દહન્તમપ્પિલં જગત્ ।
 નૃત્યન્તં દદૃશુર્દેવં વિશ્વકર્માણામીશ્વરમ્ ॥ ૫.૧૧ ॥
 મહાદેવં મહાયોગં દેવાનામપિ દૈવતમ્ ।

પશૂનાં પતિમીશાનં જ્યોતિષાં જ્યોતિસ્વ્યયમ્ ॥ ૫.૧૨ ॥

પિનાકિનં વિશાલાક્ષં ભેષજં ભવરોગિણામ્ ।

કાલાત્માનં કાલકાલં દેવદેવં મહેશ્વરમ્ ॥ ૫.૧૩ ॥

ઉમાપતિં વિરૂપાક્ષં યોગાનન્દમયં પરમ્ ।

જ્ઞાનવૈરાગ્યનિલયં જ્ઞાનયોગં સનાતનમ્ ॥ ૫.૧૪ ॥

શાશ્વતૈશ્વર્યવિભવં ધર્માધારં દુરાસદમ્ ।

મહેન્દ્રોપેન્દ્રનમિતં મહર્ષિગણવન્દિતમ્ ॥ ૫.૧૫ ॥

આધારં સર્વશક્તીનાં મહાયોગેશ્વરેશ્વરમ્ ।

યોગિનાં પરમં બ્રહ્મ યોગિનાં યોગવન્દિતમ્ ।

યોગિનાં હૃદિ તિષ્ઠન્તં યોગમાયાસમાવૃતમ્ ...

ક્ષણેન જગતો યોનિં નારાયણામનામયમ્ ॥ ૫.૧૬ ॥

ઈશ્વરેણૈક્યમાપન્નમપશ્યન્ બ્રહ્મવાદિનઃ ।

દૃષ્ટ્વા તદૈશ્વરં રૂપં રુદ્રનારાયણાત્મકમ્ ।

કૃતાર્થ મેનિરે સન્તઃ સ્વાત્માનં બ્રહ્મવાદિનઃ ॥ ૫.૧૮ ॥

સનત્કુમારઃ સનકો ભૃગુશ્ચ સનાતનશ્ચૈવ સનન્દનશ્ચ ।

રૈભ્યોઽડ્ગિરા વામદેવોઽથ શુક્રો મહર્ષિરત્નિઃ કપિલો મરીચિઃ ॥ ૫.૧૮ ॥

દૃષ્ટ્વાઽથ રુદ્રં જગદીશિતારં તં પદ્મનાભાશ્રિતવામભાગમ્ ।

ધ્યાત્વા હૃદિસ્થં પ્રણિપત્ય મૂર્ધ્નાં બદ્ધધ્વાઞ્જલિં સ્વેષુ શિરઃ સુ ભૂયઃ ॥ ૫.૧૯ ॥

ઓહુરમુચ્ચાર્ય વિલોક્ય દેવમન્તઃશરીરે નિહિતં ગુહાયામ્ ।

સમસ્તુવન્ બ્રહ્મમર્યૈર્વયોભિરાનન્દપૂર્ણાયતમાનસાસ્તે ॥ ૫.૨૦ ॥

મુનય ઊચુઃ ।

ત્વામેકમીશં પુરુષં પુરાણં પ્રાણેશ્વરં રુદ્રમનન્તયોગમ્ ।

નમામ સર્વે હૃદિ સન્નિવિષ્ટં પ્રચેતસં બ્રહ્મમયં પવિત્રમ્ ॥ ૫.૨૧ ॥

ત્વાં પશ્યન્તિ મુનયો બ્રહ્મયોનિં દાન્તાઃ શાન્તા વિમલં રુદ્રમવર્ણમ્ ।

ધ્યાત્વાઽઽત્મસ્થમચલં સ્વે શરીરે કવિં પરેભ્યઃ પરમં પરં ચ ॥ ૫.૨૨ ॥

ત્વત્તઃ પ્રસૂતા જગતઃ પ્રસૂતિઃ સર્વાત્મભૂસ્ત્વં પરમાણુભૂતઃ ।

અણોરણીયાન્ મહતો મહીયાં-સ્ત્વામેવ સર્વં પ્રવદન્તિ સન્તઃ ॥ ૫.૨૩ ॥

હિરણ્યગર્ભો જગદન્તરાત્મા ત્વત્તોઽધિજાતઃ પુરુષઃ પુરાણઃ ।

सञ्जायमानो भवता विसृष्टो यथाविधानं सकलं ससर्ज ॥ प.२४ ॥
त्वत्तो वेदाः सकलाः सम्प्रसूतास्त्वय्येवान्ते संस्थितिं ते लभन्ते ।
पश्यामस्त्वां जगतो डेतुभूतं नृत्यन्तं स्वे लृष्टये सन्निविष्टम् ॥ प.२५ ॥
त्वयैवेदं भ्राभ्यते ब्रह्मयज्ञं मायावी त्वं जगतामेकनाथः ।
नमामस्त्वां शरणं सम्प्रपन्ना योगात्मानं चित्पतिं दिव्यनृत्यम् ॥ प.२६ ॥
पश्यामस्त्वां परमाकाशमध्ये नृत्यन्तं ते मडिमानं स्मरामः ।
सर्वात्मानं बहुधा सन्निविष्टं ब्रह्मानन्दमनुभूयानुभूय ॥ प.२७ ॥
ॐकारस्ते वायको मुक्तिभीजं त्वमक्षरं प्रकृतौ गूढरूपम् ।
तत्त्वं सत्यं प्रवदन्तीड सन्तःस्वयम्प्रभं भवतो यत्प्रभावम् ॥ प.२८ ॥
स्तुवन्ति त्वां सततं सर्ववेदा नमन्ति त्वामृषयः क्षीणदोषाः ।
शान्तात्मानः सत्यसन्धं वरिष्ठं विशन्ति त्वां यतयो ब्रह्मनिष्ठाः ॥ प.२९ ॥
अेको वेदो बहुशाभो ह्यनन्तस्त्वामेवैकं बोधयत्येकरूपम् ।
वन्धं त्वां ये शरणं सम्प्रपन्नास्तेषां शान्तिः शाश्वती नेतरेषाम् ॥ प.३० ॥
भवानीशोऽनादिमांस्तेजोराशिर्ब्रह्मा विष्णुः परमेष्ठी वरिष्ठः ।
स्वात्मानन्दमनुभूय विशन्ते स्वयं ज्योतिरयला नित्यमुक्ताः ॥ प.३१ ॥
अेको रुद्रस्त्वं करोषीड विश्वं त्वं पालयस्यभिलं विश्वरूपम् ।
त्वामेवान्ते निलयं विन्दतीदं नमामस्त्वां शरणं सम्प्रपन्नाः ॥ प.३२ ॥
त्वामेकमाहुः कविमेकरुद्रं ब्रह्मं बृहन्तं हरिमग्निमीशम् । (प्राणं बृहन्तं)
छन्दं मृत्युमनिलं येडितानं धातारमादित्यमनेकरूपम् ॥ प.३३ ॥
त्वमक्षरं परमं वेदितव्यं त्वमस्य विश्वस्य परं निधानम् ।
त्वमव्ययः शाश्वतधर्मगोप्ता सनातनस्त्वं पुरुषोत्तमोऽसि ॥ प.३४ ॥
त्वमेव विष्णुश्चतुराननस्त्वं त्वमेव रुद्रो भगवानपीशः ।
त्वं विश्वनाथः प्रकृतिः प्रतिष्ठा सर्वेश्वरस्त्वं परमेश्वरोऽसि ॥ प.३५ ॥
त्वामेकमाहुः पुरुषं पुराणामादित्यवर्णं तमसः परस्तात् ।
शिन्नात्रमव्यक्तमचिन्त्यरूपं षं ब्रह्म शून्यं प्रकृतिं निर्गुणं च ॥ प.३६ ॥ (प्रकृतिर्गुणाश्च)
यदन्तरा सर्वमिदं विभाति यदव्ययं निर्मलमेकरूपम् ।
किमप्यचिन्त्यं तव रूपमेतत् तदन्तरा यत्प्रतिभाति तत्त्वम् ॥ प.३७ ॥

યોગેશ્વરે ભદ્રમનન્તશક્તિં પરાયાણં બ્રહ્મતનું પુરાણમ્ ।
 નમામ સર્વે શરણાર્થિનસ્ત્વાં પ્રસીદ ભૂતાધિપતે મહેશ ॥ ૫.૩૮ ॥
 ત્વત્પાદપદ્મસ્મરણાદશેષસંસારબીજં નિલયં પ્રયાતિ ।
 મનો નિયમ્ય પ્રણિધાય કાયં પ્રસાદયામો વયમેકમીશમ્ ॥ ૫.૩૯ ॥
 નમો ભવાયાસ્તુ ભવોદ્ભવાય કાલાય સર્વાય હરાય તુમ્યમ્ ।
 નમોઽસ્તુ રુદ્રાય કપર્દિને તે નમોઽગ્રયે દેવ નમઃ શિવાય ॥ ૫.૪૦ ॥
 તતઃ સ ભગવાન્ પ્રીતઃ કપર્દી વૃષવાહનઃ ।
 સંહૃત્ય પરમં રૂપં પ્રકૃતિસ્થોઽભવદ્ભવઃ ॥ ૫.૪૧ ॥
 તે ભવં ભૂતભવ્યેશં પૂર્વવત્ સમવસ્થિતમ્ ।
 દૃષ્ટ્વા નારાયણં દેવં વિસ્મિતં વાક્યમબ્રુવન્ ॥ ૫.૪૨ ॥
 ભગવન્ ભૂતભવ્યેશ ગોવૃષાહ્નિતશાસન ।
 દૃષ્ટ્વા તે પરમં રૂપં નિર્વૃતાઃ સ્મ સનાતન ॥ ૫.૪૩ ॥
 ભવત્પ્રસાદાદમલે પરસ્મિન્ પરમેશ્વરે ।
 અસ્માકં જાયતે ભક્તિસ્ત્વચ્ચેવાવ્યભિચારિણી ॥ ૫.૪૪ ॥
 ઇદાનીં શ્રોતુમિચ્છામો માહાત્મ્યં તવ શકુર ।
 ભૂયોઽપિ તારયન્નિત્યં યાથાત્મ્યં પરમેષ્ઠિનઃ ॥ ૫.૪૫ ॥
 સ તેષાં વાક્યમાકર્ણ્ય યોગિનાં યોગસિદ્ધિદઃ ।
 પ્રાહઃ ગમ્ભીરયા વાચા સમાલોક્ય ચ માધવમ્ ॥ ૫.૪૬ ॥
 ઇતિ શ્રીકૂર્મપુરાણે ષટ્સાહસ્ર્યાં સંહિતાયામુપરિવિભાગે
 (ઈશ્વરગીતાસુ) પચ્ચમોઽધ્યાયઃ ॥ ૫ ॥

ષષ્ઠોઽધ્યાયઃ

ઈશ્વર ઉવાચ ।
 શ્ૃણુધ્વમૃષયઃ સર્વે યથાવત્ પરમેષ્ઠિનઃ ।
 વક્ષ્યામીશશચ માહાત્મ્યં યત્તદ્વેદવિદો વિદુઃ ॥ ૬.૧ ॥
 સર્વલોકૈકનિર્માતા સર્વલોકૈકરક્ષિતા ।
 સર્વલોકૈકસંહર્તા સર્વાત્માઽહં સનાતનઃ ॥ ૬.૨ ॥
 સર્વેષામેવ વસ્તૂનામન્તર્યામી મહેશ્વરઃ ।

मध्ये यान्तःस्थितं सर्वं नाडं सर्वत्र संस्थितः ॥ ६.३ ॥

भवद्भिरद्भुतं दृष्टं यत्स्वप्नं तु मामकम् ।

ममैषा ष्युपमा विप्रा मायया दर्शिता मया ॥ ६.४ ॥

सर्वेषामेव भावानामन्तरा समवस्थितः ।

प्रेरयामि जगत् कृत्स्नं क्रियाशाक्तिरियं मम ॥ ६.५ ॥

यथेदं येष्टते विश्वं तत्स्वभावानुवर्ति य ।

सोऽडं कालो जगत् कृत्स्नं प्रेरयामि कलात्मकम् ॥ ६.६ ॥

येकांशेन जगत् कृत्स्नं करोमि मुनिपुङ्गवाः ।

संहराम्येकत्रुपेण स्थिताऽवस्था ममैव तु ॥ ६.७ ॥

आदिमध्यान्तनिर्मुक्तो मायातत्त्वप्रवर्तकः ।

क्षोभयामि य सर्गादौ प्रधानपुरुषावुभौ ॥ ६.८ ॥

ताभ्यां सञ्जायते विश्वं संयुक्ताभ्यां परस्परम् ।

मडदादिक्रमेणैव मम तेजो विशृम्भते ॥ ६.९ ॥

यो हि सर्वजगत्साक्षी कालयज्ञप्रवर्तकः ।

हिरण्यगर्भो मार्तण्डः सोऽपि मद्देहसम्भवः ॥ ६.१० ॥

तस्मै दिव्यं स्वमैश्वर्यं ज्ञानयोगं सनातनम् ।

दत्तवानात्मजान् वेदान् कल्पादौ यतुरो द्विजः ॥ ६.११ ॥

स मन्त्रियोगतो देवो ब्रह्मा मद्भावभावितः ।

दिव्यं तन्नामकैश्वर्यं सर्वदा वडति स्वयम् ॥ ६.१२ ॥

स सर्वलोकनिर्माता मन्त्रियोगेन सर्ववित् ।

भूत्वा यतुर्मुष्णः सर्गं सृजत्येवात्मसम्भवः ॥ ६.१३ ॥

योऽपि नारायणोऽनन्तो लोकानां प्रभवव्ययः ।

ममैव परमा मूर्तिः करोति परिपालनम् ॥ ६.१४ ॥

योऽन्तकः सर्वभूतानां रुद्रः कालात्मकः प्रभुः ।

मदाज्ञयाऽसौ सततं संहरिष्यति मे तनुः ॥ ६.१५ ॥

उच्यं वडति देवानां कव्यं कव्याशिनामपि ।

पाकं य कुरुते वह्निः सोऽपि मञ्जुक्तिनोदितः ॥ ६.१६ ॥

ભુક્તમાહારજાતં ચ પચતે તદહર્નિશમ્ ।
 વૈશ્વાનરોડગ્નિર્ભગવાનીશ્વરસ્ય નિયોગતઃ ॥ ૬.૧૭ ॥
 યોડપિ સર્વામ્ભસાં યોનિર્વરુણો દેવપુડ્ગવઃ ।
 સોડપિ સગ્જીવયેત્ કૃત્સ્નમીશસ્યૈવ નિયોગતઃ ॥ ૬.૧૮ ॥
 યોડન્તસ્તિષ્ઠતિ ભૂતાનાં બહિર્દેવઃ પ્રભગ્જનઃ ।
 મદાજ્ઞયાડસૌ ભૂતાનાં શરીરાણિ બિભર્તિ હિ ॥ ૬.૧૯ ॥
 યોડપિ સગ્જીવનો નૃણાં દેવાનામમૃતાકરઃ ।
 સોમઃ સ મન્નિયોગેન યોદિતઃ કિલ વર્તતે ॥ ૬.૨૦ ॥
 યઃ સ્વભાસા જગત્ કૃત્સ્નં પ્રકાશયતિ સર્વદા ।
 સૂર્યો વૃષ્ટિ વિતનુતે શાસ્ત્રેણૈવ સ્વયમ્ભુવઃ ॥ ૬.૨૧ ॥
 યોડપ્યશેષજગચ્છાસ્તા શક્રઃ સર્વામરેશ્વરઃ ।
 યજ્જવનાં કૃલદો દેવો વર્તતેડસૌ મદાજ્ઞયા ॥ ૬.૨૨ ॥
 યઃ પ્રશાસ્તા હ્યસાધૂનાં વર્તતે નિયમાદિહ ।
 યમો વૈવસ્વતો દેવો દેવદેવનિયોગતઃ ॥ ૬.૨૩ ॥
 યોડપિ સર્વધનાધ્યક્ષો ધનાનાં સમ્પ્રદાયકઃ ।
 સોડપીશ્વરનિયોગેન કુબેરો વર્તતે સદા ॥ ૬.૨૪ ॥
 યઃ સર્વરક્ષસાં નાથસ્તામસાનાં કૃલપ્રદઃ ।
 મન્નિયોગાદસૌ દેવો વર્તતે નિરૂતિઃ સદા ॥ ૬.૨૫ ॥
 વેતાલગણભૂતાનાં સ્વામી ભોગકૃલપ્રદઃ ।
 ઈશાનઃ કિલ ભક્તાનાં સોડપિ તિષ્ઠેન્મમાજ્ઞયા ॥ ૬.૨૬ ॥
 યો વામદેવોડડ્ગિરસઃ શિષ્યો રુદ્રગણાગ્રણીઃ ।
 રક્ષકો યોગિનાં નિત્યં વર્તતેડસૌ મદાજ્ઞયા ॥ ૬.૨૭ ॥
 યશ્ચ સર્વજગત્પૂજ્યો વર્તતે વિદ્મકારકઃ ।
 વિનાયકો ધર્મરતઃ સોડપિ મદ્વચનાત્ કિલ ॥ ૬.૨૮ ॥
 યોડપિ બ્રહ્મવિદાં શ્રેષ્ઠો દેવસેનાપતિઃ પ્રભુઃ ।
 સ્કન્દોડસૌ વર્તતે નિત્યં સ્વયમ્ભૂર્વિધિયોદિતઃ ॥ ૬.૨૯ ॥
 યે ચ પ્રજાનાં પતયો મરીચ્યાઘા મહર્ષયઃ ।
 સુજન્તિ વિવિધં લોકં પરસ્યૈવ નિયોગતઃ ॥ ૬.૩૦ ॥

या य श्रीः सर्वभूतानां ददाति विपुलां श्रियम् ।
 पत्नी नारायणस्यासौ वर्तते मद्गुण्डात् ॥ ६.३१ ॥
 वायं ददाति विपुलां या य देवी सरस्वती ।
 साऽपीश्वरनियोगेन योदिता सम्प्रवर्तते ॥ ६.३२ ॥
 याऽशेषपुरुषान् घोरान्नरकात् तारयिष्यति ।
 सावित्री संस्मृता देवी देवाज्ञाऽनुविधायिनी ॥ ६.३३ ॥
 पार्वती परमा देवी ब्रह्मविद्याप्रदायिनी ।
 याऽपि ध्याता विशेषेण सापि मद्ग्रन्थानुगा ॥ ६.३४ ॥
 योऽनन्तमहिमाऽनन्तः शेषोऽशेषामरप्रभुः ।
 दधाति शिरसा लोके सोऽपि देवनियोगतः ॥ ६.३५ ॥
 योऽग्निः संवर्तको नित्यं वऽवारुपसंस्थितः ।
 पिबत्यपिलमम्भोधिमीश्वरस्य नियोगतः ॥ ६.३६ ॥
 ये यतुर्दश लोकेऽस्मिन् मनवः प्रथितौजसः ।
 पालयन्ति प्रजाः सर्वास्तेऽपि तस्य नियोगतः ॥ ६.३७ ॥
 आदित्या वसवो रुद्रा मरुतश्च तथाऽश्विनौ ।
 अन्याश्च देवताः सर्वा मच्छास्त्रेणैव निष्ठिताः ॥ ६.३८ ॥
 गन्धर्वा गरुडा ऋक्षाः सिद्धाः साध्याश्च यारणाः ।
 यक्षरक्षःपिशाचाश्च स्थिताः सृष्टाः स्वयम्भुवः ॥ ६.३९ ॥
 कलाकाष्ठा निमेषाश्च मुहुर्त्ता द्रिवसाः क्षपाः ।
 ऋतवः पक्षमासाश्च स्थिताः शास्त्रे प्रजापतेः ॥ ६.४० ॥
 युगामन्वन्तराण्येव मम तिष्ठन्ति शासने ।
 पराश्रैव परार्धाश्च कालभेदास्तथा परे ॥ ६.४१ ॥
 यतुर्विधानि भूतानि स्थावराणि यराणि च ।
 नियोगादेव वर्तन्ते देवस्य परमात्मनः ॥ ६.४२ ॥
 पातालानि च सर्वाणि भुवनानि च शासनात् ।
 ब्रह्माण्डानि च वर्तन्ते सर्वाण्येव स्वयम्भुवः ॥ ६.४३ ॥
 अतीतान्यथसङ्ख्यानि ब्रह्माण्डानि ममाज्ञया ।

પ્રવૃત્તાનિ પદાર્થોઘૈઃ સહિતાનિ સમન્તતઃ ॥ ૬.૪૪ ॥
 બ્રહ્માણ્ડાનિ ભવિષ્યન્તિ સહ વસ્તુભિરાત્મગૈઃ ।
 વહિષ્યન્તિ સદૈવાણાં પરસ્થ પરમાત્મનઃ ॥ ૬.૪૫ ॥
 ભૂમિરાપોડનલો વાયુઃ ખં મનો બુદ્ધિરેવ ચ ।
 ભૂતાદિરાદિપ્રકૃતિર્નિયોગે મમ વર્તતે ॥ ૬.૪૬ ॥
 યોડશોષજગતાં યોનિર્મોહિની સર્વદેહિનામ્ ।
 માયા વિવર્તતે નિત્યં સાપીશ્વરનિયોગતઃ ॥ ૬.૪૭ ॥
 યો વૈ દેહભૃતાં દેવઃ પુરુષઃ પઠ્યતે પરઃ ।
 આત્માડસૌ વર્તતે નિત્યમીશ્વરસ્થ નિયોગતઃ ॥ ૬.૪૮ ॥
 વિઘ્નૂય મોહકલિલં યયા પશ્યતિ તત્ પદમ્ ।
 સાડપિ બુદ્ધિર્મહેશસ્થ નિયોગવશવર્તિની ॥ ૬.૪૯ ॥
 બહુનાડત્ર કિમુક્તેન મમ શક્ત્યાત્મકં જગત્ ।
 મયૈવ પ્રેર્યતે કૃત્સ્નં મથ્યેવ પ્રલયં વ્રજેત્ ॥ ૬.૫૦ ॥
 અહં હિ ભગવાનીશઃ સ્વયઞ્જ્યોતિઃ સનાતનઃ ।
 પરમાત્મા પરં બ્રહ્મ મત્તો હ્યન્યો ન વિદ્યતે ॥ ૬.૫૧ ॥
 ઇત્યેતત્ પરમં જ્ઞાનં યુષ્માકં કથિતં મયા ।
 જ્ઞાત્વા વિમુચ્યતે જન્તુર્જન્મસંસારબન્ધનાત્ ॥ ૬.૫૨ ॥
 ઇતિ શ્રીકૂર્મપુરાણે ષટ્સાહસ્યાં સંહિતાયામુપરિવિભાગે
 (ઈશ્વરગીતાસુ) ષષ્ઠોઽધ્યાયઃ ॥ ૬ ॥

સમમોઽધ્યાયઃ

ઈશ્વર ઉવાચ ।
 શ્ુણ્ઘ્વમૃષયઃ સર્વે પ્રભાવં પરમેષ્ઠિનઃ ।
 યં જ્ઞાત્વા પુરુષો મુક્તો ન સંસારે પતેત્ પુનઃ ॥ ૭.૧ ॥
 પરાત્પરતરં બ્રહ્મ શાશ્વતં નિષ્કલં પરમ્ ।
 નિત્યાનન્દં નિર્વિકલ્પં તદ્દામ પરમં મમ ॥ ૭.૨ ॥
 અહં બ્રહ્મવિદાં બ્રહ્મા સ્વયમ્ભૂર્વિશ્વતોમુખઃ ।
 માયાવિનામહં દેવઃ પુરાણો હરિરવ્યયઃ ॥ ૭.૩ ॥

योगिनामस्यलं शम्भुः स्त्रीणां देवी गिरीन्द्रजा ।
 आदित्यानामलं विष्णुर्वसूनामस्मि पावकः ॥ ७.४ ॥
 रुद्राणां शङ्करश्चालं गरुडः पततामलम् ।
 औरावतो गण्डेन्द्राणां रामः शस्त्रप्रभृतामलम् ॥ ७.५ ॥
 ऋषीणां य वसिष्ठोऽलं देवानां य शतक्रतुः ।
 शिल्पिनां विश्वकर्माऽलं प्रह्लादोऽस्यमरद्विषाम् ॥ ७.६ ॥
 मुनीनामप्यलं व्यासो गणानां य विनायकः ।
 वीराणां वीरभद्रोऽलं सिद्धानां कपिलो मुनिः ॥ ७.७ ॥
 पर्वतानामलं मेरुर्नक्षत्राणां य यन्द्रमाः ।
 वज्रं प्रहरणां य प्रतानां सत्यमस्यलम् ॥ ७.८ ॥
 अनन्तो भोगिनां देवः सेनानीनां य पावकिः ।
 आश्रमाणां य गार्हस्थ्यमीश्वराणां मलेश्वरः ॥ ७.९ ॥
 मलाकल्पश्च कल्पानां युगानां कृतमस्यलम् ।
 कुबेरः सर्वयक्षाणां गणेशानां य वीरुधः ॥ ७.१० ॥
 प्रजापतीनां दक्षोऽलं निरृतिः सर्वरक्षसाम् ।
 वायुर्बलवतामस्मि द्वीपानां पुष्करोऽस्यलम् ॥ ७.११ ॥
 मृगेन्द्राणां य सिंखोऽलं यन्त्राणां धनुरेव य ।
 वेदानां सामवेदोऽलं यजुषां शतरुद्रियम् ॥ ७.१२ ॥
 सावित्री सर्वजघ्यानां गुह्यानां प्रणवोऽस्यलम् ।
 सूक्तानां पौरुषं सूक्तं जयेष्ठसाम य सामसु ॥ ७.१३ ॥
 सर्ववेदार्थविदुषां मनुः स्वायम्भुवोऽस्यलम् ।
 ब्रह्मावर्तस्तु देशानां क्षेत्राणामविमुक्तकम् ॥ ७.१४ ॥
 विद्यानामात्मविद्याऽलं ज्ञानानामैश्वरं परम् ।
 भूतानामस्यलं व्योम सत्त्वानां मृत्युरेव य ॥ ७.१५ ॥
 पाशानामस्यलं माया कालः कलयतामलम् ।
 गतीनां मुक्तिरेवालं परेषां परमेश्वरः ॥ ७.१६ ॥
 यथ्यान्यदपि लोकेऽस्मिन् सत्त्वं तेजोबलाधिकम् ।

તત્સર્વં પ્રતિજાનીધ્વં મમ તેજોવિજૃમ્ભિતમ્ ॥ ૭.૧૭ ॥
 આત્માનઃ પશવઃ પ્રોક્તાઃ સર્વે સંસારવર્તિનઃ ।
 તેષાં પતિરહં દેવઃ સ્મૃતઃ પશુપતિર્બુધિઃ ॥ ૭.૧૮ ॥
 માયાપાશેન બધ્નામિ પશૂનેતાન્ સ્વલીલયા ।
 મામેવ મોચકં પ્રાહુઃ પશૂનાં વેદવાદિનઃ ॥ ૭.૧૯ ॥
 માયાપાશેન બધ્ધાનાં મોચકોડન્યો ન વિદ્યતે ।
 મામૃતે પરમાત્માનં ભૂતાધિપતિમવ્યયમ્ ॥ ૭.૨૦ ॥
 ચતુર્વિંશતિતત્ત્વાનિ માયા કર્મ ગુણા ઇતિ ।
 એતે પાશાઃ પશુપતેઃ કલેશાશ્ચ પશુબન્ધનાઃ ॥ ૭.૨૧ ॥
 મનો બુદ્ધિરહકુારઃ ખાનિલાગ્નિજલાનિ ભૂઃ ।
 એતાઃ પ્રકૃતયસ્ત્વષ્ટૌ વિકારાશ્ચ તથાપરે ॥ ૭.૨૨ ॥
 શ્રોત્રં ત્વક્યક્ષુષી જિહ્વા ઘ્રાણં ચૈવ તુ પચ્ચમમ્ ।
 પાયૂપસ્થં કર્શૌ પાદૌ વાક્ ચૈવ દશમી મતા ॥ ૭.૨૩ ॥
 શબ્દઃ સ્પર્શશ્ચ રૂપં ચ રસો ગન્ધસ્તથૈવ ચ ।
 ત્રયોવિંશતિરેતાનિ તત્ત્વાનિ પ્રાકૃતાનિ તુ ॥ ૭.૨૪ ॥
 ચતુર્વિંશકમવ્યક્તં પ્રધાનં ગુણલક્ષણમ્ ।
 અનાદિમધ્યનિધનં કારણં જગતઃ પરમ્ ॥ ૭.૨૫ ॥
 સત્ત્વં રજસ્તમશ્ચેતિ ગુણત્રયમુદાહૃતમ્ ।
 સામ્યાવસ્થિતિમેતેષામવ્યક્તં પ્રકૃતિં વિદુઃ ॥ ૭.૨૬ ॥
 સત્ત્વં જ્ઞાનં તમોડજ્ઞાનં રજો મિશ્રમુદાહૃતમ્ ।
 ગુણાનાં બુદ્ધિવૈષમ્યાદ્વૈષમ્યં કવયો વિદુઃ ॥ ૭.૨૭ ॥
 ધર્માધર્માવિતિ પ્રોક્તૌ પાશૌ દ્વૌ કર્મસંગિજ્ઞાતૌ ।
 મય્યર્પિતાનિ કર્માણિ ન બન્ધાય વિમુક્તયે ॥ ૭.૨૮ ॥
 અવિદ્યામસ્મિતાં રાગં દ્વેષં ચાભિનિવેશકમ્ ।
 કલેશાખ્યાંસ્તાન્ સ્વયં પ્રાહ પાશાનાત્મનિબન્ધનાન્ ॥ ૭.૨૯ ॥
 એતેષામેવ પાશાનાં માયા કારણમુચ્યતે ।
 મૂલપ્રકૃતિરવ્યક્તા સા શક્તિર્મયિ તિષ્ઠતિ ॥ ૭.૩૦ ॥

સ એવ મૂલપ્રકૃતિઃ પ્રધાનં પુરુષોડપિ ચ ।
 વિકારા મહદાદીનિ દેવદેવઃ સનાતનઃ ॥ ૭.૩૧ ॥

સ એવ બન્ધઃ સ ચ બન્ધકર્તા સ એવ પાશઃ પશુભૃત્સ એવ ।
 સ વેદ સર્વં ન ચ તસ્ય વેત્તા તમાહુરાદ્યં પુરુષં પુરાણમ્ ॥ ૭.૩૨ ॥

ઇતિ શ્રીકૂર્મપુરાણે ષટ્સાહસ્ર્યાં સંહિતાયામુપરિવિભાગે
 (ઈશ્વરગીતાસુ) સપ્તમોઽધ્યાયઃ ॥ ૭ ॥

અષ્ટમોઽધ્યાયઃ

ઈશ્વર ઉવાચ ।
 અન્યદ્રુહ્યતમં જ્ઞાનં વક્ષ્યે બ્રાહ્મણપુન્ડ્રગવાઃ ।
 યેનાસૌ તરતે જન્તુર્ધોરં સંસારસાગરમ્ ॥ ૮.૧ ॥

અહં બ્રહ્મમયઃ શાન્તઃ શાશ્વતો નિર્મલોઽવ્યયઃ ।
 એકાકી ભગવાનુક્તઃ કેવલઃ પરમેશ્વરઃ ॥ ૮.૨ ॥

મમ યોનિર્મહદ્બ્રહ્મ તત્ર ગર્ભં દધામ્યહમ્ ।
 મૂલ માયાભિધાનં તં તતો જાતમિદં જગત્ ॥ ૮.૩ ॥

પ્રધાનં પુરુષો હ્યત્મા મહાન્ ભૂતાદિરેવ ચ ।
 તન્માત્રાણિ મહાભૂતાનીન્દ્રિયાણિ ચ જહ્ણિરે ॥ ૮.૪ ॥

તતોડણ્ડમભવદ્દેમં સૂર્યકોટિસમપ્રભમ્ ।
 તસ્મિન્ જહ્ણે મહાબ્રહ્મા મચ્છકત્યા ચોપબૃહિતઃ ॥ ૮.૫ ॥

યે ચાન્યે બહવો જીવા મન્મયાઃ સર્વ એવ તે ।
 ન માં પશ્યન્તિ પિતરં માયયા મમ મોહિતાઃ ॥ ૮.૬ ॥

યાસુ યોનિષુ સર્વાસુ સમ્ભવન્તિ હિ મૂર્તયઃ ।
 તાસાં માયા પરા યોનિર્માભિવ પિતરં વિદુઃ ॥ ૮.૭ ॥

યો મામેવં વિજાનાતિ બીજિનં પિતરં પ્રભુમ્ ।
 સ ધીરઃ સર્વલોકેષુ ન મોહમધિગચ્છતિ ॥ ૮.૮ ॥

ઈશાનઃ સર્વવિદ્યાનાં ભૂતાનાં પરમેશ્વરઃ ।
 ઓઙ્કારમૂર્તિર્ભગવાનહં બ્રહ્મા પ્રજાપતિઃ ॥ ૮.૯ ॥

સમં સર્વેષુ ભૂતેષુ તિષ્ઠન્તં પરમેશ્વરમ્ ।

વિનશ્યત્સ્વવિનશ્યન્તં યઃ પશ્યતિ સ પશ્યતિ ॥ ૮.૧૦ ॥
 સમં પશ્યન્ હિ સર્વત્ર સમવસ્થિતમીશ્વરમ્ ।
 ન હિનસ્ત્યાત્મનાડડત્માનં તતો યાતિ પરાં ગતિમ્ ॥ ૮.૧૧ ॥
 વિદિત્વા સમ સૂક્ષ્માણિ ષડ્ડગં ચ મહેશ્વરમ્ ।
 પ્રધાનવિનિયોગજ્ઞઃ પરં બ્રહ્માધિગચ્છતિ ॥ ૮.૧૨ ॥
 સર્વજ્ઞતા તૃપ્તિરનાદિબોધઃ સ્વચ્છન્દતા નિત્યમલુપશક્તિઃ ।
 અનન્તશક્તિશ્ચ વિભોર્વિદિત્વા ષડાહુરડ્ગાનિ મહેશ્વરસ્ય ॥ ૮.૧૩ ॥
 તન્માત્રાણિ મન આત્મા ચ તાનિ સૂક્ષ્માણ્યાહુઃ સમતત્ત્વાત્મકાનિ ।
 યા સા હેતુઃ પ્રકૃતિઃ સા પ્રધાનં બન્ધઃ પ્રોક્તો વિનિયોગોડપિ તેન ॥ ૮.૧૪ ॥
 યા સા શક્તિઃ પ્રકૃતૌ લીનરૂપા વેદેષુક્તા કારણં બ્રહ્મયોનિઃ ।
 તસ્યા એકઃ પરમેષ્ઠી પુરસ્તાન્મહેશ્વરઃ પુરુષઃ સત્યરૂપઃ ॥ ૮.૧૫ ॥
 બ્રહ્મા યોગી પરમાત્મા મહીયાન્ વ્યોમવ્યાપી વેદવેદઃ પુરાણઃ ।
 એકો રુદ્રો મૃત્યુમવ્યક્તમેકં બીજં વિશ્વં દેવ એકઃ સ એવ ॥ ૮.૧૬ ॥
 તમેવૈકં પ્રાહુરન્યેડધ્યનેકં ત્વેકાત્માનં કેચિદન્યં તમાહુઃ ।
 અણોરણીયાન્ મહતો મહીયાન્ મહાદેવઃ પ્રોચ્યતે વેદવિદ્ભિઃ ॥ ૮.૧૭ ॥
 એવં હિ યો વેદ ગુહાશયં પરં પ્રભું પુરાણં પુરુષં વિશ્વરૂપમ્ ।
 હિરણ્મયં બુદ્ધિમતાં પરાં ગતિં સ બુદ્ધિમાન્ બુદ્ધિમતીત્ય તિષ્ઠતિ ॥ ૮.૧૮ ॥
 ઇતિ શ્રીકૂર્મપુરાણે ષટ્સાહસ્યાં સંહિતાયામુપરિવિભાગે
 (ઈશ્વરગીતાસુ) અષ્ટમોડધ્યાયઃ ॥ ૮ ॥

નવમોડધ્યાયઃ

ઋષય ઊચુઃ ।
 નિષ્કલો નિર્મલો નિત્યો નિષ્ક્રિયઃ પરમેશ્વરઃ ।
 તન્નો વદ મહાદેવ વિશ્વરૂપઃ કથં ભવાન્ ॥ ૯.૧ ॥
 ઈશ્વર ઉવાચ ।
 નાહં વિશ્વો ન વિશ્વં ચ મામૃતે વિદ્યતે દ્વિજાઃ ।
 માયાનિમિત્તમત્રાસ્તિ સા યાત્મનિ મયા શ્રિતા ॥ ૯.૨ ॥
 અનાદિનિધના શક્તિર્માયાડવ્યક્તસમાશ્રયા ।

तन्निमित्तः प्रपञ्चोऽयमव्यक्तादभवत् षलु ॥ ८.३ ॥

अव्यक्तं कारणं प्राङ्गुरानन्दं ज्योतिरक्षरम् ।

अहमेव परं ब्रह्म भक्तो ह्यन्यत्र विद्यते ॥ ८.४ ॥

तस्मान्मे विश्वरूपत्वं निश्चितं ब्रह्मवादिभिः ।

ऐक्ये य पृथक्त्वे य प्रोक्तमेतन्निर्दर्शनम् ॥ ८.५ ॥

अहं तत् परमं ब्रह्म परमात्मा सनातनः ।

अकारणं द्विजः प्रोक्तो न दोषो ज्यात्मनस्तथा ॥ ८.६ ॥

अनन्ता शक्तयोऽव्यक्ता मायया संस्थिता ध्रुवाः ।

तस्मिन् दिवि स्थितं नित्यमव्यक्तं भाति केवलम् ॥ ८.७ ॥

यामिस्तल्लक्ष्यते भिन्नं ब्रह्माव्यक्तं सनातनम् ।

ऐक्या मम सायुज्यमनादिनिधनं ध्रुवम् ॥ ८.८ ॥

पुंसोऽन्याभूद्यथा भूतिरन्यथा न तिरोहितम् ।

अनादिमध्यं तिष्ठन्तं येष्टतेऽविद्यया किल ॥ ८.९ ॥

तदेतत् परमं व्यक्तं प्रभामण्डलमण्डितम् ।

तदक्षरं परं ज्योतिस्तद्विष्णोः परमं पदम् ॥ ८.१० ॥

तत्र सर्वमिदं प्रोतमोतं यैवाभिलं जगत् ।

तदेव य जगत् कृत्स्नं तद्विज्ञाय विमुख्यते ॥ ८.११ ॥

यतो वाचो निवर्तन्ते अप्राप्य मनसा सह ।

आनन्दं ब्रह्मणो विद्वान् भिभेति न कुतश्चन ॥ ८.१२ ॥

वेदाहमेतं पुरुषं मडान्तमादित्यवर्णं तमसः परस्तात् ।

तद्विज्ञाय परिमुख्येत विद्वान् नित्यानन्दी भवति ब्रह्मभूतः ॥ ८.१३ ॥

यस्मात् परं नापरमस्ति किञ्चित् यज्ज्योतिषां ज्योतिरेकं दिविस्थम् ।

तदेवात्मानं मन्यमानोऽथ विद्वानात्मनन्दी भवति ब्रह्मभूतः ॥ ८.१४ ॥

तदध्ययं कलिलं गूढदेहं ब्रह्मानन्दममृतं विश्वधाम ।

वदन्त्येवं ब्राह्मणा ब्रह्मनिष्ठा यत्र गत्वा न निवर्तत भूयः ॥ ८.१५ ॥

छिरण्मये परमाकाशतत्त्वे यदर्थिषि प्रविभातीव तेजः ।

तद्विज्ञाने परिपश्यन्ति धीरा विब्राजमानं विमलं व्योम धाम ॥ ८.१६ ॥

તત: પરં પરિપશ્યન્તિ ધીરા આત્મન્યાત્માનમનુભૂય સાક્ષાત્ ।
 સ્વયમ્પ્રભુ: પરમેષ્ઠી મહીયાન્ બ્રહ્માનન્દી ભગવાનીશ ઓષ: ॥ ૯.૧૭ ॥

એકો દેવ: સર્વભૂતેષુ ગૂઢ: સર્વવ્યાપી સર્વભૂતાન્તરાત્મા ।
 તમેવૈકં ચેડનુપશ્યન્તિ ધીરાસ્તેષાં શાન્તિ: શાશ્વતી નેતરેષામ્ ॥ ૯.૧૮ ॥

સર્વાનનશિરોગ્રીવ: સર્વભૂતગુહાશય: ।
 સર્વવ્યાપી ચ ભગવાન્ ન તસ્માદન્યદિષ્યતે ॥ ૯.૧૯ ॥

ઇત્યેતદૈશ્વરં જ્ઞાનમુક્તં વો મુનિપુડ્ગવા: ।
 ગોપનીયં વિશેષેણ યોગિનામપિ દુર્લભમ્ ॥ ૯.૨૦ ॥

ઇતિ શ્રીકૂર્મપુરાણે ષટ્સાહસ્ર્યાં સંહિતાયામુપરિવિભાગે
 (ઈશ્વરગીતાસુ) નવમોઽધ્યાય: ॥ ૯ ॥

દશમોઽધ્યાય:

ઈશ્વર ઉવાચ ।
 અલિડ્ગમેકમવ્યક્તં લિડ્ગં બ્રહ્મેતિ નિશ્ચિતમ્ ।
 સ્વયન્જયોતિ: પરં તત્ત્વં પરં વ્યોમ્નિ વ્યવસ્થિતમ્ ॥ ૧૦.૧ ॥

અવ્યક્તં કારણં યત્તદક્ષરં પરમં પદમ્ ।
 નિર્ગુણં શુદ્ધવિજ્ઞાનં તદ્વૈ પશ્યન્તિ સૂરય: ॥ ૧૦.૨ ॥

તન્નિષ્ઠા: શાન્તસહ્જલ્યા નિત્યં તદ્ભાવભાવિતા: ।
 પશ્યન્તિ તત્ પરં બ્રહ્મ યત્તલ્લિડ્ગમિતિ શ્રુતિ: ॥ ૧૦.૩ ॥

અન્યથા ન હિ માં દ્રષ્ટું શક્ત્યં વૈ મુનિપુડ્ગવા: ।
 ન હિ તદ્વિદ્યતે જ્ઞાનં યતસ્તજ્જ્ઞાયાતે પરમ્ ॥ ૧૦.૪ ॥

એતત્તત્પરમં જ્ઞાનં કેવલં કવયો વિદુ: ।
 અજ્ઞાનમિતરત્સર્વં યસ્માન્માયામયં જગત્ ॥ ૧૦.૫ ॥

યજ્જ્ઞાનં નિર્મલં શુદ્ધં નિર્વિકલ્પં યદવ્યયમ્ ।
 મમાત્માઽસૌ તદેવેદમિતિ પ્રાહુર્વિપશ્ચિત: ॥ ૧૦.૬ ॥

ચેડધ્યનેકં પ્રપશ્યન્તિ તેઽપિ પશ્યન્તિ તત્પરમ્ ।
 આશ્રિતા: પરમાં નિષ્ઠાં બુદ્ધ્યૈકં તત્ત્વમવ્યયમ્ ॥ ૧૦.૭ ॥

યે પુન: પરમં તત્ત્વમેકં વાનેકમીશ્વરમ્ ।

ભક્ત્યા માં સમ્પ્રપશ્યન્તિ વિજ્ઞેયાસ્તે તદાત્મકાઃ ॥ ૧૦.૮ ॥
 સાક્ષાદેવ પ્રપશ્યન્તિ સ્વાત્માનં પરમેશ્વરમ્ ।
 નિત્યાનન્દં નિર્વિકલ્પં સત્યરૂપમિતિ સ્થિતિઃ ॥ ૧૦.૯ ॥
 ભજન્તે પરમાનન્દં સર્વગં જગદાત્મકમ્ ।
 સ્વાત્મન્યવસ્થિતાઃ શાન્તાઃ પરેડવ્યક્તે પરસ્ય તુ ॥ ૧૦.૧૦ ॥
 એષા વિમુક્તિઃ પરમા મમ સાયુજ્યમુત્તમમ્ ।
 નિર્વાણં બ્રહ્મણા ચૈક્યં કેવલ્યં કવયો વિદુઃ ॥ ૧૦.૧૧ ॥
 તસ્માદનાદિમધ્યાન્તં વસ્ત્વેકં પરમં શિવમ્ ।
 સ ઈશ્વરો મહાદેવસ્તં વિજ્ઞાય પ્રમુચ્યતે ॥ ૧૦.૧૨ ॥
 ન તત્ર સૂર્યઃ પ્રવિભાતીહ ચન્દ્રો ન નક્ષત્રાણાં ગણો નોત વિદ્યુત્ ।
 તદ્ભાસિતં હ્યખિલં ભાતિ વિશ્વં અતીવ ભાસમમલં તદ્દિભાતિ ॥ ૧૦.૧૩ ॥
 વિશ્વોદિતં નિષ્કલં નિર્વિકલ્પં શુદ્ધં બૃહત્પરમં ચદ્દિભાતિ ।
 અત્રાન્તરે બ્રહ્મવિદોડથ નિત્યં પશ્યન્તિ તત્ત્વમચલં ચત્ સ ઈશઃ ॥ ૧૦.૧૪ ॥
 નિત્યાનન્દમમૃતં સત્યરૂપં શુદ્ધં વદન્તિ પુરુષં સર્વવેદાઃ ।
 તમોમિતિ પ્રણવેનેશિતારં ધ્યાયન્તિ વેદાર્થવિનિશ્ચિતાર્થાઃ ॥ ૧૦.૧૫ ॥
 ન ભૂમિરાપો ન મનો ન વહ્નિઃ પ્રાણોડનિલો ગગનં નોત બુદ્ધિઃ ।
 ન ચેતનોડન્યત્ પરમાકાશમધ્યે વિભાતિ દેવઃ શિવ એવ કેવલઃ ॥ ૧૦.૧૬ ॥
 ઇત્યેતદુક્તં પરમં રહસ્યં જ્ઞાનામૃતં સર્વવેદેષુ ગૂઢમ્ ।
 જાનાતિ યોગી વિજનેડથ દેશે ચુગ્જીત યોગં પ્રયતો હ્યજસ્રમ્ ॥ ૧૦.૧૭ ॥
 ઇતી શ્રીકૂર્મપુરાણે ષટ્સાહસ્ર્યાં સંહિતાયામુપરિવિભાગે
 (ઈશ્વરગીતાસુ) દશમોડધ્યાયઃ ॥ ૧૦ ॥

એકાદશોડધ્યાયઃ

ઈશ્વર ઉવાચ ।
 અતઃ પરં પ્રવક્ષ્યામિ યોગં પરમદુર્લભમ્ ।
 યેનાત્માનં પ્રપશ્યન્તિ ભાનુમન્તમિવેશ્વરમ્ ॥ ૧૧.૧ ॥
 યોગાગ્નિર્દહતિ ક્ષિપ્રમશેષં પાપપગ્જરમ્ ।
 પ્રસન્નં જાયતે જ્ઞાનં સાક્ષાન્નિર્વાણસિદ્ધિદમ્ ॥ ૧૧.૨ ॥

योगात्सञ्जयते ज्ञानं ज्ञानाद्योगः प्रवर्त्तते ।
 योगज्ञानाभियुक्तस्य प्रसीदति मહેश्वरः ॥ ११.३ ॥
 अेककालं द्विकालं वा त्रिकालं नित्यमेव वा ।
 ये युञ्जन्ति मढायोगं ते विज्ञेया महेश्वराः ॥ ११.४ ॥
 योगस्तु द्विविधो ज्ञेयो ळ्यत्भावः प्रथमो मतः ।
 अपरस्तु मढायोगः सर्वयोगोत्तमोत्तमः ॥ ११.५ ॥
 शून्यं सर्वनिराभासं स्वऱुपं यत्र चिन्त्यते ।
 अभावयोगः स प्रोक्तो येनात्मानं प्रपश्यति ॥ ११.६ ॥
 यत्र पश्यति यात्मानं नित्यानन्दं निरञ्जनम् ।
 मयैक्यं स मढायोगो भाषितः परमेश्वरः ॥ ११.७ ॥
 ये यान्ये योगिनां योगाः श्रूयन्ते ग्रन्थविस्तरे ।
 सर्वे ते ब्रह्मयोगस्य कलां नार्हन्ति षोडशीम् ॥ ११.८ ॥
 यत्र साक्षात् प्रपश्यन्ति विमुक्ता विश्वमीश्वरम् ।
 सर्वेषामेव योगानां स योगः परमो मतः ॥ ११.९ ॥
 सडस्रशोडश शतशो ये श्वरबडिष्कृताः ।
 न ते पश्यन्ति मामेकं योगिनो यतमानसाः ॥ ११.१० ॥
 प्राणायामस्तथा ध्यानं प्रत्याहारोडथ धारणा ।
 समाधिश्च मुनिश्रेष्ठा यमो नियम आसनम् ॥ ११.११ ॥
 मय्येकचित्ततायोगो वृत्त्यन्तरनिरोधतः ।
 तत्साधनानि यान्यानि युष्माकं कथितानि तु ॥ ११.१२ ॥
 अडिंसा सत्यमस्तेयं ब्रह्मभयर्थापरिग्रहौ ।
 यमाः सङ्क्षेपतः प्रोक्ताश्चित्तशुद्धिप्रदा नृणाम् ॥ ११.१३ ॥
 कर्मणा मनसा वाया सर्वभूतेषु सर्वदा ।
 अकलेशजननं प्रोक्ता त्वडिंसा परमर्षिभिः ॥ ११.१४ ॥
 अडिंसायाः परो धर्मो नास्त्यडिंसा परं सुभम् ।
 विधिना या भवेद्धिंसा त्वडिंसैव प्रकीर्त्तिता ॥ ११.१५ ॥
 सत्येन सर्वमाप्नोति सत्ये सर्वं प्रतिष्ठितम् ।

यथार्थकथनायारः सत्यं प्रोक्तं द्विजातिभिः ॥ ११.१६ ॥
 परद्रव्यापहारां यौर्यादऽथ बलेन वा ।
 स्तेयं तस्थानायरणादस्तेयं धर्मसाधनम् ॥ ११.१७ ॥
 कर्माणा मनसा वाया सर्वावस्थासु सर्वदा ।
 सर्वत्र मैथुनत्यागं ब्रह्मचर्यं प्रयक्षते ॥ ११.१८ ॥
 द्रव्याणामप्यनादानमापद्यपि तथेच्छया ।
 अपरिग्रहमित्याहुस्तं प्रयत्नेन पालयेत् ॥ ११.१९ ॥
 तपः स्वाध्यायसन्तोषौ शौचमीश्वरपूजनम् ।
 समासान्निभ्याः प्रोक्ता योगसिद्धिप्रदायिनः ॥ ११.२० ॥
 उपवासपराकाटिकृच्छ्यान्द्रायणादिभिः ।
 शरीरशोषणं प्राहुस्तापसास्तप उत्तमम् ॥ ११.२१ ॥
 वेदान्तशतरुद्रीयप्राणवादिजपं बुधाः ।
 सत्वसिद्धिकरं पुंसां स्वाध्यायं परियक्षते ॥ ११.२२ ॥
 स्वाध्यायस्य त्रयो भेदा वायिकोपांशुमानसाः ।
 उत्तरोत्तरवैशिष्ट्यं प्राहुर्वेदार्थवेदिनः ॥ ११.२३ ॥
 यः शब्दबोधजननः परेषां शृण्वतां स्फुटम् ।
 स्वाध्यायो वायिकः प्रोक्त उपानिशोरथ लक्षणम् ॥ ११.२४ ॥
 ओष्ठयोः स्पन्दमात्रेण परस्याशब्दबोधकम् ।
 उपानिशुरेष निर्दिष्टः साहस्रवायिकोजपः ॥ ११.२५ ॥ (साहस्रो वायिकाजपः)
 यत्पदाक्षरसङ्गत्या परिस्यन्दनवर्जितम् ।
 चिन्तनं सर्वशब्दानां मानसं तं जपं विदुः ॥ ११.२६ ॥
 यदृच्छावाभतो नित्यमलं पुंसो भवेदिति ।
 प्राशस्त्यमृषयः प्राहुः सन्तोषं सुभलक्षणम् ॥ ११.२७ ॥
 बाह्यमाभ्यन्तरं शौचं द्विधा प्रोक्तं द्विजोत्तमाः ।
 भृज्जलाभ्यां स्मृतं बाह्यं मनः शुद्धिरथान्तरम् ॥ ११.२८ ॥
 स्तुतिस्मरणपूजाभिर्वाङ्मनः कायकर्मभिः ।
 सुनिश्चला शिवे भक्तिरेतदीश्वरपूजनम् ॥ ११.२९ ॥

યમાશ્ચ નિયમાઃ પ્રોક્તાઃ પ્રાણાયામં નિબોધત ।
 પ્રાણઃ સ્વદેહજો વાયુરાયામસ્તન્નિરોધનમ્ ॥ ૧૧.૩૦ ॥
 ઉત્તમાધમમધ્યત્વાત્ ત્રિધાડયં પ્રતિપાદિતઃ ।
 ય એવ દ્વિવિધઃ પ્રોક્તઃ સગર્ભોડગર્ભ એવ ચ ॥ ૧૧.૩૧ ॥
 માત્રાદ્વાદશકો મન્દશ્ચતુર્વિંશતિમાત્રકઃ ।
 મધ્યમઃ પ્રાણસંરોધઃ ષટ્ત્રિંશાન્માત્રિકોત્તમઃ ॥ ૧૧.૩૨ ॥
 યઃ સ્વેદકમ્પનોચ્છ્વાસજનકસ્તુ યથાક્રમમ્ ।
 મન્દમધ્યમમુખ્યાનામાનન્દાદુત્તમોત્તમઃ ॥ ૧૧.૩૩ ॥
 સગર્ભમાહુઃ સજપમગર્ભ વિજપં બુધાઃ ।
 એતદ્વૈ યોગિનામુક્તં પ્રાણાયામસ્ય લક્ષણમ્ ॥ ૧૧.૩૪ ॥
 સવ્યાહૃતિં સપ્રણવાં ગાયત્રીં શિરસા સહ ।
 ત્રિજ્જપેદાયતપ્રાણઃ પ્રાણાયામઃ સ ઉચ્યતે ॥ ૧૧.૩૫ ॥
 રેચકઃ પૂરકશ્ચૈવ પ્રાણાયામોડય કુમ્ભકઃ ।
 પ્રોચ્યતે સર્વશાસ્ત્રેષુ યોગિભિર્યતમાનસૈઃ ॥ ૧૧.૩૬ ॥
 રેચકો બાહ્યનિશ્વાસઃ પૂરકસ્તન્નિરોધનઃ ।
 સામ્યેન સંસ્થિતિર્યા સા કુમ્ભકઃ પરિગીયતે ॥ ૧૧.૩૭ ॥
 ઇન્દ્રિયાણાં વિચરતાં વિષયેષુ સ્વભાવતઃ ।
 નિગ્રહઃ પ્રોચ્યતે સદ્ભિઃ પ્રત્યાહારસ્તુ સત્તમાઃ ॥ ૧૧.૩૮ ॥
 હૃત્પુણ્ડરીકે નાભ્યાં વા મૂર્ધ્નિ પર્વસુ મસ્તકે ।
 એવમાદિષુ દેશેષુ ધારણા ચિત્તબન્ધનમ્ ॥ ૧૧.૩૯ ॥
 દેશાવસ્થિતિમાલમ્બ્ય બુદ્ધેર્યા વૃત્તિસન્તતિઃ ।
 વૃત્યન્તરૈરસૃષ્ટા યા તદ્ધ્યાનં સૂરયો વિદુઃ ॥ ૧૧.૪૦ ॥
 એકાકારઃ સમાધિઃ સ્યાદ્દેશાલમ્બનવર્જિતઃ ।
 પ્રત્યયો હ્યર્થમાત્રેણ યોગસાધનમુત્તમમ્ ॥ ૧૧.૪૧ ॥
 ધારણા દ્વાદશાયામા ધ્યાનં દ્વાદશધારણાઃ ।
 ધ્યાનં દ્વાદશકં યાવત્ સમાધિરભિધીયતે ॥ ૧૧.૪૨ ॥
 આસનં સ્વસ્તિકં પ્રોક્તં પદ્મમહર્દાસનં તથા ।
 સાધનાનાં ચ સર્વેષામેતત્સાધનમુત્તમમ્ ॥ ૧૧.૪૩ ॥

ઉર્વોરુપરિ વિપ્રેન્દ્રાઃ કૃત્વા પાદતલે ઉભે ।
 સમાસીનાત્મનઃ પદ્મમેતદાસનમુત્તમમ્ ॥ ૧૧.૪૪ ॥
 એકં પાદમથૈકસ્મિન્ વિષ્ટભ્યોરસિ સત્તમાઃ ।
 આસીનાઘ્ઠાસનમિદં યોગસાધનમુત્તમમ્ ॥ ૧૧.૪૫ ॥
 ઉભે કૃત્વા પાદતલે જનૂર્વોરન્તરેણ હિ ।
 સમાસીતાત્મનઃ પ્રોક્તમાસનં સ્વસ્તિકં પરમ્ ॥ ૧૧.૪૬ ॥
 અદેશકાલે યોગસ્ય દર્શનં હિ ન વિદ્યતે ।
 અઽચભ્યાસે જલે વાડપિ શુષ્કપાર્ણચયે તથા ॥ ૧૧.૪૭ ॥
 જન્તુવ્યાપ્તે શ્મશાને ચ જીર્ણગોષ્ઠે ચતુષ્પથે ।
 સશબ્દે સભયે વાડપિ ચૈત્યવભીકસઽચયે ॥ ૧૧.૪૮ ॥
 અશુભે દુર્જનાકાન્તે મશકાદિસમન્વિતે ।
 નાચરેદ્દેહબાધે વા દૌર્મનસ્યાદિસમ્ભવે ॥ ૧૧.૪૯ ॥
 સુગુપ્તે સુશુભે દેશે ગુહાયાં પર્વતસ્ય તુ ।
 નદ્યાસ્તીરે પુણ્યદેશે દેવતાયતને તથા ॥ ૧૧.૫૦ ॥
 ગૃહે વા સુશુભે રમ્યે વિજને જન્તુવર્જિતે ।
 યુઽજીત યોગી સતતમાત્માનં મત્પરાયણઃ ॥ ૧૧.૫૧ ॥
 નમસ્કૃત્યાથ યોગીન્દ્રાન્ સશિષ્યાંશ્ચ વિનાયકમ્ ।
 ગુરુઃ ચૈવાથ માં યોગી યુઽજીત સુસમાહિતઃ ॥ ૧૧.૫૨ ॥
 આસનં સ્વસ્તિકં બદ્ધ્વા પદ્મમર્દ્ધમથાપિ વા ।
 નાસિકાગ્રે સમાં દૃષ્ટિમીષદુન્મીલિતેક્ષણઃ ॥ ૧૧.૫૩ ॥
 કૃત્વાડથ નિર્ભયઃ શાન્તસ્ત્યકૃત્વા માયામયં જગત્ ।
 સ્વાત્મન્યવસ્થિતં દેવં ચિન્તયેત્ પરમેશ્વરમ્ ॥ ૧૧.૫૪ ॥
 શિખાગ્રે દ્વાદશાઙ્ગુલ્યે કલ્પચિત્વાડથ પદુજમ્ ।
 ધર્મકન્દસમુદ્ભૂતં જ્ઞાનનાલં સુશોભનમ્ ॥ ૧૧.૫૫ ॥
 ઐશ્વર્યાષ્ટદલં શ્વેતં પરં વૈરાગ્યકર્ણિકમ્ ।
 ચિન્તયેત્ પરમં કોશં કર્ણિકાયાં હિરાણ્મયમ્ ॥ ૧૧.૫૬ ॥
 સર્વશક્તિમયં સાક્ષાઘં પ્રાહુર્દિવ્યમવ્યયમ્ ।

ઓઙ્કારવાચ્યમવ્યક્તં રશ્મિજાલસમાકુલમ્ ॥ ૧૧.૫૭ ॥
 ચિન્તયેત્ તત્ર વિમલં પરં જ્યોતિર્યદક્ષરમ્ ।
 તસ્મિન્ જ્યોતિષિ વિન્યસ્ય સ્વાત્માનં તદભેદતઃ ॥ ૧૧.૫૮ ॥
 ધ્યાયીતાકાશમધ્યસ્થમીશં પરમકારણમ્ ।
 તદાત્મા સર્વગો ભૂત્વા ન કિઞ્ચિદપિ ચિન્તયેત્ ॥ ૧૧.૫૯ ॥
 એતદ્બુદ્ધ્યતમં ધ્યાનં ધ્યાનાન્તરમથોચ્યતે ।
 ચિન્તયિત્વા તુ પૂર્વોક્તં હૃદયે પદ્મમુત્તમમ્ ॥ ૧૧.૬૦ ॥
 આત્માનમથ કર્તારં તત્રાનલસમત્વિષમ્ ।
 મધ્યે વહ્નિશિખાકારં પુરુષં પચ્ચવિંશકમ્ ॥ ૧૧.૬૧ ॥
 ચિન્તયેત્ પરમાત્માનં તન્મધ્યે ગગનં પરમ્ ।
 ઓઙ્કુરબોધિતં તત્ત્વં શાશ્વતં શિવમચ્યુતમ્ ॥ ૧૧.૬૨ ॥
 અવ્યક્તં પ્રકૃતૌ લીનં પરં જ્યોતિરનુત્તમમ્ ।
 તદન્તઃ પરમં તત્ત્વમાત્માધારં નિરઞ્જનમ્ ॥ ૧૧.૬૩ ॥
 ધ્યાયીત તન્મયો નિત્યમેકરૂપં મહેશ્વરમ્ ।
 વિશોઘ્ય સર્વતત્વાનિ પ્રણવેનાથવા પુનઃ ॥ ૧૧.૬૪ ॥
 સંસ્થાપ્ય મયિ ચાત્માનં નિર્મલે પરમે પદે ।
 પ્લાવયિત્વાડડત્મનો દેહં તેનૈવ જ્ઞાનવારિણા ॥ ૧૧.૬૫ ॥
 મદાત્મા મન્મના ભસ્મ ગૃહીત્વા ત્વગ્નિહોત્રજમ્ ।
 તેનોદ્ભૃત્ય તુ સર્વાઙ્ગમગ્નિરિત્યાદિમન્ત્રતઃ ॥ ૧૧.૬૬ ॥
 ચિન્તયેત્ સ્વાત્મનીશાનં પરઞ્જ્યોતિઃ સ્વરૂપિણમ્ ।
 એષ પાશુપતો યોગઃ પશુપાશવિમુક્તયે ॥ ૧૧.૬૭ ॥
 સર્વવેદાન્તસારોડયમત્યાશ્રમમિતિ શ્રુતિઃ ।
 એતત્ પરતરં ગુહ્યં મત્સ્યાયુજ્યપ્રદાયકમ્ ॥ ૧૧.૬૮ ॥
 દ્વિજાતીનાં તુ કથિતં ભક્તાનાં બ્રહ્મચારિણામ્ ।
 બ્રહ્મચર્યમહિંસા ચ ક્ષમા શૌચં તપો દમઃ ॥ ૧૧.૬૯ ॥
 સન્તોષઃ સત્યમાસ્તિક્યં વ્રતાઙ્ગાનિ વિશેષતઃ ।
 એકેનાપ્યથ હીનેન વ્રતમસ્ય તુ લુપ્યતે ॥ ૧૧.૭૦ ॥

तस्मादात्मगुणोपेतो मद्प्रतं वोढुमर्हति ।
 वीतरागभयक्रोधा मन्मया मामुपाश्रिताः ॥ ११.७१ ॥
 ब्रह्मवोदनेन योगेन पूता मद्भावमागताः ।
 ये यथा मां प्रपद्यन्ते तांस्तथैव भजाम्यहम् ॥ ११.७२ ॥
 ज्ञानयोगेन मां तस्माद्यजेत परमेश्वरम् ।
 अथवा भक्तियोगेन वैराग्येण परेण तु ॥ ११.७३ ॥
 येतसा बोधयुक्तेन पूजयेन्मां सदा शुचिः ।
 सर्वकर्माणि संन्यस्य भिक्षाशी निष्परिग्रहः ॥ ११.७४ ॥
 प्राप्नोति मम सायुज्यं गुह्यमेतन्मयोदितम् ।
 अद्वेष्य सर्वभूतानां मैत्रः करुण एव यः ॥ ११.७५ ॥
 निर्ममो निरहङ्कारो यो मद्भक्तः स मे प्रियः ।
 सन्तुष्टः सततं योगी यतात्मा दृढनिश्चयः ॥ ११.७६ ॥
 मय्यर्पितमनोबुद्धिर्यो मद्भक्तः स मे प्रियः ।
 यस्मान्नोद्विजते लोको लोकान्नोद्विजते यः ॥ ११.७७ ॥
 उषामर्षभयोद्वेगैर्मुक्तो यः स हि मे प्रियः ।
 अनपेक्षः शुचिर्दक्ष उदासीनो गतव्यथः ॥ ११.७८ ॥
 सर्वारम्भपरित्यागी भक्तिमान् यः स मे प्रियः ।
 तुल्यनिन्दास्तुतिर्भोनी सन्तुष्टो येन केनचित् ॥ ११.७९ ॥
 अनिकेतः स्थिरमतिर्मद्भक्तो मामुपैष्यति ।
 सर्वकर्माण्यपि सदा कुर्वाणो मत्परायणः ॥ ११.८० ॥
 मत्प्रसादाद्वाप्नोति शाश्वतं परमं पदम् ।
 येतसा सर्वकर्माणि मयि संन्यस्य मत्परः ॥ ११.८१ ॥
 निराशीर्निर्ममो भूत्वा मामेकं शरणं प्रजेत् ।
 त्यक्त्वा कर्मकलासङ्गं नित्यतृप्तो निराश्रयः ॥ ११.८२ ॥
 कर्माण्यपि प्रवृत्तोऽपि नैव तेन निबध्यते ।
 निराशीर्यतचित्तात्मा त्यक्तसर्वपरिग्रहः ॥ ११.८३ ॥
 शारीरं केवलं कर्म कुर्वन्नाप्नोति तत्पदम् ।
 यदृच्छालाभतुष्टस्य द्वन्द्वान्नातीतस्य चैव हि ॥ ११.८४ ॥

કુર્વતો મત્પ્રસાદાર્થ કર્મ સંસારનાશનમ્ ।
 મન્મના મન્નમસ્કારો મદ્યાજી મત્યરાયણ: ॥ ૧૧.૮૫ ॥
 મામુપૈષ્યતિ યોગીશો જ્ઞાત્વા માં પરમેશ્વરમ્ ।
 મદ્ભુદ્ધયો માં સતતં બોધયન્ત: પરસ્પરમ્ ॥ ૧૧.૮૬ ॥
 કથયન્તશ્ચ માં નિત્યં મમ સાયુજ્યમાપ્સ્યુઃ ।
 એવં નિત્યાભિયુક્તાનાં માયેયં કર્મ સત્ત્વગમ્ ॥ ૧૧.૮૭ ॥
 નાશયામિ તમ: કૃત્સ્નં જ્ઞાનદીપેન ભાસ્વતા ।
 મદ્ભુદ્ધયો માં સતતં પૂજયન્તીહ ચે જના: ॥ ૧૧.૮૮ ॥
 તેષાં નિત્યાભિયુક્તાનાં યોગક્ષેમં વહામ્યહમ્ ।
 યેડન્યે ચ કામભોગાર્થં યજન્તે હ્યન્યદેવતા: ॥ ૧૧.૮૯ ॥
 તેષાં તદન્તં વિજ્ઞેયં દેવતાનુગતં ફલમ્ ।
 યે ચાન્યદેવતાભક્તા: પૂજયન્તીહ દેવતા: ॥ ૧૧.૯૦ ॥
 મદ્ભાવનાસમાયુક્તા મુચ્યન્તે તેડપિ માનવા: ।
 તસ્માદ્વિનશ્ચરાનન્યાંસ્ત્યક્ત્વા દેવાનશેષત: ॥ ૧૧.૯૧ ॥
 મામેવ સંશ્રયેદીશં સ યાતિ પરમં પદમ્ ।
 ત્યક્ત્વા પુત્રાદિષુ સ્નેહં નિ:શોકો નિષ્પરિગ્રહ: ॥ ૧૧.૯૨ ॥
 યજેચ્ચામરણાલ્લિડ્ગં વિરક્ત: પરમેશ્વરમ્ ।
 યેડર્યયન્તિ સદા લિડ્ગં ત્યક્ત્વા ભોગાનશેષત: ॥ ૧૧.૯૩ ॥
 એકેન જન્મના તેષાં દદામિ પરમેશ્વરમ્ ।
 પરાત્મન: સદા લિડ્ગં કેવલં સન્નિરગ્જનમ્ ॥ ૧૧.૯૪ ॥ (કેવલં રજતપ્રભમ્ ।)
 જ્ઞાનાત્મકં સર્વગતં યોગિનાં હૃદિ સંસ્થિતમ્ ।
 યે ચાન્યે નિયતા ભક્તા ભાવયિત્વા વિધાનત: ॥ ૧૧.૯૫ ॥
 યત્ર ક્વચન તલ્લિડ્ગમર્યયન્તિ મહેશ્વરમ્ ।
 જલે વા વહ્નિમધ્યે વા વ્યોમ્નિ સૂર્યેડયવાડન્યત: ॥ ૧૧.૯૬ ॥
 રત્નાદૌ ભાવયિત્વેશમર્યયેલ્લિડ્ગમૈશ્વરમ્ ।
 સર્વં લિડ્ગમયં હ્યેતત્ સર્વં લિડ્ગે પ્રતિષ્ઠિતમ્ ॥ ૧૧.૯૭ ॥
 તસ્માલ્લિડ્ગેડર્યયેદીશં યત્ર ક્વચન શાશ્વતમ્ ।

अग्नौ डियावतामप्सु व्योम्नि सूर्ये मनीषिणाम् ॥ ११.८८ ॥

काष्ठादिष्वेव मूर्धाणां लृष्टि लिङ्गं तु योगिनाम् ।

यधनुत्पन्नविज्ञानो विरक्तः प्रीतिसंयुतः ॥ ११.८९ ॥

यावज्जुवं जपेद्युक्तः प्रणवं ब्रह्मणो वपुः ।

अथवा शतरुद्रीयं जपेदामरणाद्द्विजः ॥ ११.१०० ॥

अेकाडी यतयित्तात्मा स याति परमं पदम् ।

वसेय्यामरणाद्विप्रो वाराणस्यां समाहितः ॥ ११.१०१ ॥

सोऽपीश्वरप्रसादेन याति तत् परमं पदम् ।

तत्रोत्कमण्डलावे हि सर्वेषामेव देहिनाम् ॥ ११.१०२ ॥ (तत्रोत्कमण्डाले)

एदाति तत् परं ज्ञानं येन मुख्यते बन्धनात् ।

वर्णाश्रमविधिं कृत्स्नं कुर्वाणो मत्परायणः ॥ ११.१०३ ॥

तेनैव जन्मना ज्ञानं लब्ध्वा याति शिवं पदम् ।

येऽपि तत्र वसन्तीड नीया वा पापयोनयः ॥ ११.१०४ ॥

सर्वे तरन्ति संसारमीश्वरानुग्रहाद्द्विजाः ।

किन्तु विघ्ना भविष्यन्ति पापोपहतयेतसाम् ॥ ११.१०५ ॥

धर्मान् समाश्रयेत् तस्मान्मुक्तये नियतं द्विजाः ।

अेतद्रूपस्य वेदानां न देयं यस्य कस्य चित् ॥ ११.१०६ ॥

धार्मिकायैव दातव्यं भक्ताय ब्रह्मचारिणे ।

व्यास उवाच ।

इत्येतद्दुक्त्वा भगवानात्मयोगमनुत्तमम् ॥ ११.१०७ ॥

व्याजहार समासीनं नारायणमनामयम् ।

मयैतद्भाषितं ज्ञानं हितार्थं ब्रह्मवादिनाम् ॥ ११.१०८ ॥

दातव्यं शान्तयित्तेभ्यः शिष्येभ्यो भवता शिवम् ।

उक्तवैवमर्थं योगीन्द्रानब्रवीद्भगवानजः ॥ ११.१०९ ॥

हिताय सर्वभक्तानां द्विजातीनां द्विजोत्तमाः ।

भवन्तोऽपि हि भर्जज्ञानं शिष्याणां विधिपूर्वकम् ॥ ११.११० ॥

उपदेक्ष्यन्ति भक्तानां सर्वेषां वयनात्मम् ।

अयं नारायणो योऽहमीश्वरो नात्र संशयः ॥ ११.१११ ॥

નાન્તરં યે પ્રપશ્યન્તિ તેષાં દેયમિદં પરમ્ ।
 મમૈષા પરમા મૂર્તિર્નારાયણસમાહ્યા ॥ ૧૧.૧૧૨ ॥
 સર્વભૂતાત્મભૂતસ્થા શાન્તા ચાક્ષરસંગ્હિતા ।
 યે ત્વન્યથા પ્રપશ્યન્તિ લોકે ભેદદૃશો જનાઃ ॥ ૧૧.૧૧૩ ॥
 ન તે મુક્તિં પ્રપશ્યન્તિ જાયન્તે ચ પુનઃ પુનઃ ।
 યે ત્વેનં વિષ્ણુમવ્યક્તં માગ્ય દેવં મહેશ્વરમ્ ॥ ૧૧.૧૧૪ ॥
 એકીભાવેન પશ્યન્તિ ન તેષાં પુનરુદ્ભવઃ ।
 તસ્માદનાદિનિધનં વિષ્ણુમાત્માનમવ્યયમ્ ॥ ૧૧.૧૧૫ ॥
 મામેવ સમ્પ્રપશ્યધ્વં પૂજયધ્વં તથૈવ હિ ।
 યેડન્યથા માં પ્રપશ્યન્તિ મત્વેવં દેવતાન્તરમ્ ॥ ૧૧.૧૧૬ ॥
 તે યાન્તિ નરકાન્ ધોરાન્ નાહં તેષુ વ્યવસ્થિતઃ ।
 મૂર્ખં વા પણ્ડિતં વાપિ બ્રાહ્મણં વા મદાશ્રયમ્ ॥ ૧૧.૧૧૭ ॥
 મોચયામિ શ્વપાકં વા ન નારાયણનિન્દકમ્ ।
 તસ્માદેષ મહાયોગી મદ્ભક્તૈઃ પુરુષોત્તમઃ ॥ ૧૧.૧૧૮ ॥
 અર્યનીયો નમસ્કાર્યો મત્પ્રીતિજનનાય હિ ।
 એવમુક્ત્વા સમાલિડ્ગ્ય વાસુદેવં પિનાકધૃક્ ॥ ૧૧.૧૧૯ ॥
 અન્તર્હિતોડભવત્ તેષાં સર્વેષામેવ પશ્યતામ્ ।
 નારાયણોડપિ ભગવાંસ્તાપસં વેષમુત્તમમ્ ॥ ૧૧.૧૨૦ ॥
 જગ્રાહ યોગિનઃ સર્વાસ્ત્યક્ત્વા વૈ પરમં વપુઃ ।
 જ્ઞાનં ભવદ્ભિરમલં પ્રસાદાત્ પરમેષ્ઠિનઃ ॥ ૧૧.૧૨૧ ॥
 સાક્ષાદેવમહેશસ્ય જ્ઞાનં સંસારનાશનમ્ ।
 ગચ્છધ્વં વિજ્વરાઃ સર્વે વિજ્ઞાનં પરમેષ્ઠિનઃ ॥ ૧૧.૧૨૨ ॥
 પ્રવર્તયધ્વં શિષ્યેભ્યો ધાર્મિકેભ્યો મુનીશ્વરાઃ ।
 ઇદં ભક્તાય શાન્તાય ધાર્મિકાયાહિતાગ્રયે ॥ ૧૧.૧૨૩ ॥
 વિજ્ઞાનમૈશ્વરં દેયં બ્રાહ્મણાય વિશેષતઃ ।
 એવમુક્ત્વા સ વિશ્વાત્મા યોગિનાં યોગવિત્તમઃ ॥ ૧૧.૧૨૪ ॥
 નારાયણો મહાયોગી જગામાદર્શનં સ્વયમ્ ।

तेऽपि देवादिदेवेशं नमस्कृत्य मछेश्वरम् ॥ ११.१२५ ॥
 नारायणं य भूतादि स्वानि स्थानानि लेभिरे ।
 सनत्कुमारो भगवान् संवर्त्तयि मडामुनिः ॥ ११.१२६ ॥
 दत्तवानैश्वरं ज्ञानं सोऽपि सत्यव्रताय तु ।
 सनन्दनोऽपि योगीन्द्रः पुलहाय मदर्षये ॥ ११.१२७ ॥
 प्रददौ गौतमायाथ पुलहोऽपि प्रजापतिः ।
 अङ्गिरा वेदविदुषे भरद्वाजाय दत्तवान् ॥ ११.१२८ ॥
 जैगीषव्याय कपिलस्तथा पञ्चशिखाय य ।
 पराशरोऽपि सनकात् पिता मे सर्वतत्त्वदृक् ॥ ११.१२९ ॥
 लेभे तत्परमं ज्ञानं तस्माद्वाल्मीकिराप्तवान् ।
 भमोवाय पुरा देवः सतीदृढभवाङ्गजः ॥ ११.१३० ॥
 वामदेवो मलयोगी रुद्रः किल पिनाकधृक् ।
 नारायणोऽपि भगवान् देवकीतनयो हरिः ॥ ११.१३१ ॥
 अर्जुनाय स्वयं साक्षात् दत्तवानिदमुत्तमम् ।
 यदाहं लब्धवान् रुद्राद्रामदेवाद्नुत्तमम् ॥ ११.१३२ ॥
 विशेषाद्भिरिशो भक्तिस्तस्मादारभ्य मेऽभवत् ।
 शरण्यां शरणां रुद्रं प्रपन्नोऽहं विशेषतः ॥ ११.१३३ ॥
 भूतेशं गिरशं स्थाणुं देवदेवं त्रिशूलिनम् ।
 भवन्तोऽपि हि तं देवं शम्भुं गोवृषवाहनम् ॥ ११.१३४ ॥
 प्रपद्यन्तां सपत्नीकाः सपुत्राः शरणां शिवम् ।
 वर्त्तध्वं तत्प्रसादेन कर्मयोगेन शङ्करम् ॥ ११.१३५ ॥
 पूजयध्वं मडादेव गोपतिं व्यालभूषणम् ।
 अेवमुक्ते पुनस्ते तु शौनकाद्या मछेश्वरम् ॥ ११.१३६ ॥
 प्रणोमुः शाश्वतं स्थाणुं व्यासं सत्यवतीसुतम् ।
 अब्रुवन् वृष्टमनसः कृष्णद्वैपायनं प्रभुम् ॥ ११.१३७ ॥
 साक्षादेवं वृषीकेशं सर्वलोकमछेश्वरम् ।
 भवत्प्रसादाद्यला शरण्ये गोवृषध्वजे ॥ ११.१३८ ॥

ઇદાનીં જાયતે ભક્તિર્યા દેવૈરપિ દુર્લભા ।
કથયસ્વ મુનિશ્રેષ્ઠ કર્મયોગમનુત્તમમ્ ॥ ૧૧.૧૩૯ ॥

યેનાસૌ ભગવાનીશઃ સમારાધ્યો મુમુક્ષુભિઃ ।
ત્વત્સન્નિધાવેવ સૂતઃ શૃણોતુ ભગવદ્ભયઃ ॥ ૧૧.૧૪૦ ॥

તદ્ભ્યાખિલલોકાનાં રક્ષણં ધર્મસદ્ગ્રહમ્ ।
યદુક્તં દેવદેવેન વિષ્ણુના કૂર્મરૂપિણા ॥ ૧૧.૧૪૧ ॥

પૃષ્ઠેન મુનિભિઃ પૂર્વ શકેણામૃતમન્યને ।
શ્રુત્વા સત્યવતીસૂનુઃ કર્મયોગં સનાતનમ્ ॥ ૧૧.૧૪૨ ॥

મુનીનાં ભાષિતં કૃત્સ્નં પ્રોવાચ સુસમાહિતઃ ।
ય ઇમં પઠતે નિત્યં સંવાદં કૃત્તિવાસસઃ ॥ ૧૧.૧૪૩ ॥

સનત્કુમારપ્રમુખૈઃ સર્વપાપૈઃ પ્રમુચ્યતે ।
શ્રાવયેદ્ધા દ્વિજાન્ શુભ્રાન્ બ્રહ્મચર્યપરાયણાન્ ॥ ૧૧.૧૪૪ ॥

યો વા વિચારયેદર્થં સ યાતિ પરમાં ગતિમ્ ।
યશ્ચૈતચ્છૃણુયાન્નિત્યં ભક્તિયુક્તો દૃઢવ્રતઃ ॥ ૧૧.૧૪૫ ॥

સર્વપાપવિનિર્મુક્તો બ્રહ્મલોકે મહીયતે ।
તસ્માત્ સર્વપ્રયત્નેન પઠિતવ્યો મનીષિભિઃ ॥ ૧૧.૧૪૬ ॥

શ્રોતવ્યશ્ચાથ મન્તવ્યો વિશેષાદ્બ્રાહ્મણૈઃ સદા ॥ ૧૧.૧૪૭ ॥

ઇતિ શ્રીકૂર્મપુરાણે ષટ્સાહસ્ર્યાં સંહિતાયામુપરિવિભાગે
(ઈશ્વરગીતાસુ) એકાદશોઽધ્યાયઃ ॥ ૧૧ ॥

kUrmapurANe uttarabhAge adhyAyaH 1-11

Proofread by PSA Easwaran

Ishvaragita from Kurmapurana adhyAyaH 1-11

pdf was typeset on August 13, 2022

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

